

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

Libor Šimůnek

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Historický ústav

Mírové smlouvy v pohusitských Čechách (1440–1453)

Bakalářská práce

Autor:	Libor Šimůnek
Studijní program:	B1101 – Matematika
Studijní obor:	Matematika se zaměřením na vzdělávání Historie se zaměřením na vzdělávání
Forma studia:	prezenční
Vedoucí práce:	PhDr. Zdeněk Beran, Ph.D.

Hradec Králové, 2019

Zadání bakalářské práce

Autor: Libor Šimůnek

Studium: S16MA012BP

Studijní program: B1101 Matematika

Studijní obor: Matematika se zaměřením na vzdělávání, Historie se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **Mírové smlouvy v pohusitských Čechách (1440-1453)**

Název bakalářské práce AJ: Peace treaties in the post-hussite Bohemia (1440-1453)

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku mírových smluv v pohusitských Čechách, konkrétně v období od smrti krále Albrechta II. Habsburského do nástupu jeho syna Ladislava Pohrobka na český trůn. Cílem práce je analyzovat formu i obsah mírových smluv, včetně jejich historického kontextu za využití typologie mírových smluv představené v zahraniční odborné literatuře. V práci bude využita metoda analýzy textů, jejichž soubor bude rekonstruován na základě pramenů dostupných v edicích k dějinám daného období. Dále budou prozkoumány sbírky listin v Národním archivu a ve Státním oblastním archivu Třeboň.

Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Historica Třeboň. Národní archiv, fond Archiv České koruny. Archiv český I, ed. František Palacký, Praha 1840; Archiv český II, ed. František Palacký, Praha 1842; Codex iuris municipalis III, edd. František Čelakovský - Gustav Friedrich, Praha 1948; Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka II, ed. Blažena Rynešová, Praha 1932; Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka III, ed. Blažena Rynešová, Praha 1937; Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka IV, edd. Josef Pelikán - Blažena Rynešová, Praha 1954. MACEK, Josef, Česká středověká šlechta, Praha 1997; SCHUSTEROVÁ, Magda, Der Friedensvertrag Georgs von Podiebrad von 1464 vor dem Hintergrund der spätmittelalterlichen Vertragspraxis, Göttingen 2016; ŠIMŮNEK, Robert, Reprezentace české středověké šlechty, Praha 2013; URBÁNEK, Rudolf, České dějiny III. Věk poděbradský 2, Praha 1918; URFUS, Valentin, "Zášť" v Čechách v polovině 15. století, Právněhistorické studie 3, 1957, s. 90-114.

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Beran, Ph.D.

Oponent: Mgr. Marie Bláhová

Datum zadání závěrečné práce: 13.11.2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením PhDr. Zdeňka Berana, Ph.D. a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 25. 6. 2019

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce, panu PhDr. Zdeňku Beranovi Ph.D., za veškerou pomoc, rady a za probuzení zájmu o dějiny českého středověku. Dále děkuji své rodině a přátelům za pomoc a trpělivost.

Anotace

ŠIMŮNEK, Libor, *Mírové smlouvy v pohusitských Čechách (1440–1453)*, Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové 2019, s. 45, Bakalářská práce.

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku mírových smluv v pohusitských Čechách, konkrétně v období od smrti krále Albrechta II. Habsburského do nástupu jeho syna Ladislava Pohrobka na český trůn. Cílem práce je analyzovat formu i obsah mírových smluv, včetně jejich historického kontextu za využití typologie mírových smluv představené v zahraniční odborné literatuře. V práci bude využita metoda analýzy textů, jejichž soubor bude rekonstruován na základě pramenů dostupných v edicích k dějinám daného období. Dále budou prozkoumány sbírky listin v Národním archivu a ve Státním oblastním archivu Třeboň.

Klíčová slova: mír, příměří, 1440–1453, Čechy, interregnum

Anotation

ŠIMŮNEK, Libor, *Peace treaties in the post-hussite Bohemia (1440-1453)*, Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové 2019, 45 pp., Bachelor Degree Thesis.

Bachelor degree thesis is focused on peace treaties in the post-hussite Bohemia, specifically in the time between the death of Albert II. of Germany, and his son's, Ladislaus the Posthumous', recognition as the czech king. The aim is to analyze the form and the content of these treaties, including the historical context, using the typology of peace treaties introduced in foreign professional literature. In this thesis, there is used the method of analyzing texts. Complex of these texts is based on sources available in editions, which are focused on this period of time. Also, the collection of documents in National Archive and State Regional Archives Trebon are examined in this thesis.

Key words: peace, truce, 1440–1453, Bohemia, interregnum

Obsah

1	Úvod	1
2	Historický kontext	4
3	Typologie mírových smluv	11
4	Analýza obsahu mírových smluv	15
4.1	Skutečné příměří	15
4.1.1	Úvod a povaha smluv	15
4.1.2	Doba trvání	17
4.1.3	Sankce	18
4.1.4	Další body	21
4.2	Prozatímní mír	21
4.2.1	Úvod a povaha smluv	21
4.2.2	Sankce	24
4.2.3	Další body	26
4.3	Smlouvy o míru	28
4.3.1	Úvod a povaha smluv	28
4.3.2	Sankce	30
4.3.3	Další body	32
5	Oprávcí	34
5.1	Osoby oprávců	34
5.2	Výpovědi a oprávcí	38
6	Závěr	41
	Seznam zkratek	43
	Seznam pramenů a literatury	44
	Archivní prameny	44
	Edice	44
	Literatura	44
	Přílohy	46

1 Úvod

V době trvání tzv. pohusitského interregna se v českých zemích mezi feudálními vrchnostmi odehrávalo množství drobných lokálních válek. Naplno se zde rozvinul model způsobu řešení neshod a nepřátelství používaný často v minulosti. Tyto stavovské boje a vzájemné soupeření měly svůj specifický průběh, který zahrnoval prvotní započetí půtek, různé způsoby, jak poškodit nepřítele a samotné ukončení. Tato bakalářská práce se primárně zabývá právě ukončením těchto v dobové terminologii tak zvaných „záští“ a „ruoznic“, ovšem pro lepší pochopení obsahu mírových smluv zde budou vysvětleny i některé pojmy, které souvisí s problematikou samotného válčení.

Cílem práce je podat souvislý a ucelený pohled na mírové snažení pánů, vladyků a měst v Čechách v tomto období, představit hlavní aktéry mírových jednání a nastínit, které sporné body se mezi oběma stranami řešily. Dále je v práci popsána a vysvětlena terminologie, která se v mírových smlouvách objevovala. Zvolenou metodou zkoumání je analýza primárních i sekundárních pramenů, u primárních pramenů jejich komparace. Z primárních pramenů budou zkoumány mírové zápisy a výpovědi ve formě originálů, konceptů, opisů a formulářů, které jsou dostupné v archivech či v edicích pro dané období.

Časový rozsah doby zkoumání, kterou tato práce postihuje, je 13 let. Vymezené roky jsou na jedné straně ohraničeny nečekanou smrtí Albrechta II. Habsburského v důsledku úplavice na konci roku 1439 a potíženími s uvedením nového krále do českých zemí. Na druhé straně pak nástupem jeho syna Ladislava, řečeného Pohrobek, na český trůn jako právoplatného krále a jeho následnou korunovací v roce 1453. I přes snahy značného počtu historiků je toto období v obecném povědomí stále ve stínu doby husitských válek.

Práce je rozdělena do několika kapitol. První se věnuje historickému kontextu sledovaného období mezi lety 1440 a 1453. Další kapitola je věnována fenoménu šlechtických válek v pozdním středověku. V této kapitole je představen samotný průběh této války se všemi jeho specifickými prvky a souvislostmi. Práce se dále zabývá rozdělením smluv, které ukončovaly tyto boje, a jejich specifickými prvky. Následuje představení třech druhů smluv o ukončení záští. Zmíněné smlouvy jsou posuzovány na základě zkoumaného vzorku pramenů a každý typ je dále rozdělen do několika podkapitol. Poslední dvě kapitoly jsou věnovány osobám a činnostem rozhodců, kteří měli na starosti arbitrážní řízení mezi znesvářenými stranami.

Bakalářská práce dále obsahuje přílohy. V nich se nachází seznam zkoumaných písemností. Dále se v přílohách nachází tabulka, ve které jsou tyto smlouvy stručně představeny. Poslední přílohou je tabulka, ve které je zaznamenána četnost určitých pojmů a znaků, které se ve smlouvách opakují.

Pramenná základna je poměrně početná a dostupná. Práce vychází z originálních zápisů, opisů, konceptů a formulářů pojednávajících o mírových a příměrných smlouvách a z rozhodčích výpovědí. Všechny zde zkoumané listiny jsou v českém jazyce. Dále je v práci čerpáno z dobové korespondence. Jsou zkoumány písemnosti ze SOA Třeboň, z fondu Historica Třeboň,¹ z Národního archivu z fondu Archiv České koruny² a z edičních řad Archiv Český,³ Codex iuris municipalis⁴ a Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka.⁵ I přes menší obecné povědomí o dané době a tematice

¹ Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Historica Třeboň.

² Národní archiv, fond Archiv České koruny.

³ *Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské I*, ed. František PALACKÝ, Praha 1840.

⁴ *Codex iuris municipalis III*, edd. Jaromír ČELAKOVSKÝ – Gustav FRIEDRICH, Praha 1948.

⁵ *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka II. 1438–1444*, ed. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1932; *LOR III. 1445–1448*, edd. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1937; *LOR... IV. 1449–1462*, edd. Blažena RYNEŠOVÁ – Josef PELIKÁN, Praha 1954.

je k dispozici množství relevantní literatury, která se věnuje jak období interregna, tak samotnému fenoménu šlechtického násilí a právnímu pozadí této věci. Zkoumané časové rozmezí je obsáhle a podrobně shrnuto v pracích Rudolfa Urbánka o době poděbradské,⁶ dále také nověji v šestém svazku projektu Velké dějiny zemí koruny české nakladatelství Paseka.⁷ Této doby se rovněž dotkl i František Šmahel v posledním díle své Husitské revoluce,⁸ stejně jako různé biografie předních osobností této doby.⁹ Otázkami šlechtického násilí a záští se ve své studii zabýval právní historik Valentin Urfus,¹⁰ na něhož nověji navazuje Zdeněk Beran a jeho teze dále rozvíjí.¹¹ Petr Elbel se věnoval příměřím uzavřeným na Moravě před vymezeným obdobím, která mají ovšem s mírovými smlouvami zkoumanými v této práci mnoho styčných bodů.¹² Z německy píšících autorů se právního pozadí mírových smluv a příměří ve sledovaném období rovněž dotýká Magda Schusterová ve své práci o mírovém projektu Jiřího z Poděbrad.¹³

⁶ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny III. Věk poděbradský 1–2*, Praha 1915–1918.

⁷ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny zemí Koruny české Sv. VI., 1437–1526*, Praha 2007.

⁸ František ŠMAHEL – *Husitská revoluce 4, Epilog bouřlivého věku*, Praha 1996.

⁹ Anna KUBÍKOVÁ – *Oldřich II. z Rožmberka*, České Budějovice 2004.

¹⁰ Valentin URFUS – „Záští“ v Čechách v polovině 15. století, *Právněhistorické studie* 3, 1957, s. 90–110.

¹¹ Zdeněk BERAN – *Válka a násilí jako sociální kód české pozdně středověké šlechty*, *Český časopis historický* 115, 2017, s. 319–345.

¹² Petr ELBEL – *Pravé, věrné a křesťanské příměří...: Dohody o příměří mezi husity a stranou markraběte Albrechta na jižní Moravě*, Brno 2016.

¹³ Magda SCHUSTEROVÁ – *Der Friedensvertrag Georgs von Podiebrad von 1464 vor dem Hintergrund der spätmittelalterlichen Vertragspraxis*, Osnabrück 2016.

2 Historický kontext

Dne 27. října 1439 zemřel v Uhrách na úplavici český král Albrecht II. Habsburský. Jeho smrtí skončilo krátké období po husitských válkách, kdy se katolické stavy spolu s konzervativními kališníky opíraly o panovníkovu náklonnost. Albrechtova smrt tedy dávala naději na lepší budoucnost pro šlechtu kolem Hynce Ptáčka z Pirkštejna, která nepatřila ani do jednoho z těchto táborů.¹⁴ Od ní také brzy po panovníkově skonu vzešel návrh na uspořádání obecného sněmu v Praze, kde byli přítomni jak příslušníci katolíků a konzervativních kališníků kolem Oldřicha z Rožmberka a Menharta z Hradce, tak také zástupci vedlejších zemí Koruny české. Sněm začal 6. ledna a trval až do konce měsíce.¹⁵ Výsledky sněmování byly vyjádřeny tzv. *listem mírným*. Toto závěrečné ustanovení bylo nepochybným vítězstvím strany kolem Hynce Ptáčka. V prvním a druhém článku se signatáři přihlašují k držení kompaktát a potvrzují Jana Rokycanu v úřadu voleného pražského arcibiskupa. Slibují také budoucí jednání s kandidáty na českého krále podmínit těmito dvěma body. Ještě zřetelněji je vidět Ptáčkova převaha v části, která ruší nařízení zemřelého krále, jež byla „*ke škodě království koruny České*“.¹⁶ Trefně tuto situaci okomentoval František Šmahel slovy, že „*jako by tento panovník byl škrtnut z českých dějin*“.¹⁷

Jakmile se české stavy vyrovnaly s vládou minulého krále, padla na ně povinnost určit jeho nástupce. Bylo třeba konečně zajistit klid zbraní v zemi a vrátit Českému království prestiž. České stavy začaly na jaře roku 1440 jednat o volbě nového

¹⁴ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny IV.*, Praha 2007, s. 58.

¹⁵ *Staré letopisy české*, ed. František ŠIMEK, Praha 1937, s. 87–88.

¹⁶ *Sněmownj věci české od r. 1440 do 1446*, In: AČ I, ed. František PALACKÝ, Praha 1840, s. 246, č. 1.

¹⁷ František ŠMAHEL – *Husitská revoluce 4, Epilog bouřlivého věku*, Praha 1996, s. 77.

panovníka, přestože většina stavů ve vedlejších zemích České koruny akceptovala právo v té době několikaměsíčního Ladislava Pohrobka na trůn.¹⁸ Zvolen byl nakonec ve druhém hlasování bavorský vévoda Albrecht, pro něhož hrál důležitou roli i fakt, že se domluvil česky. Ovšem po Albrechtově srpnovém odmítnutí se otázka volby krále musela řešit znovu. Po agitaci strany kolem Oldřicha z Rožmberka za malého Ladislava tak i původní odpůrci v čele s Hyncem Ptáčkem odsouhlasili jednání s Ladislavovým poručíkem, římským králem Fridrichem III.¹⁹

V důsledku absence královské moci se pro zajištění funkční správy království rozmohlo v českých zemích zakládání tzv. landfrýdů na krajském půdorysu.²⁰ Jednalo se o spolky, které spojovaly stavy na základě teritoriální příslušnosti za účelem udržení řádu (tzv. obecného dobrého) a eliminace potenciálních škůdců.²¹ Čtyři kraje (Hradecký, Kouřimský, Čáslavský a Chrudimský) se spojily do jednoho landfrýdu, v jehož čele stál až do své smrti v roce 1444 východočeský hegemon Hynce Ptáček z Pirkštejna. Východní Čechy se tak staly jeho pevnou základnou, z níž se mimo jiné pokoušel sjednotit dosud stále rozdělené kališnické vyznání.²²

První polovina čtyřicátých let se tak nesla ve znamení soupeření jednotlivých mocenských a konfesijních bloků. Jednalo se o východočeské kališníky, katolíky spolu s konzervativními kališníky a příznivce táborského vyznání. Na východě Čech propukly boje mezi zdejším landfrýdem pod vedením Ptáčka a významným táborským spojencem Janem Koldou ze Žampachu.

¹⁸ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny IV.*, Praha 2007, s. 66–67.

¹⁹ František ŠMAHEL – *Husitská revoluce 4, Epilog bouřlivého věku*, Praha 1996, s. 80–81.

²⁰ K problematice tzv. landfrýdů viz Zdeněk BERAN – *Landfrýdní hnutí v zemích České koruny: snahy o zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti ve středověké společnosti*, České Budějovice 2014.

²¹ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny III. Věk poděbradský I*, Praha 1915, s. 484.

²² Tamtéž, s. 493–494.

Tento vyšší šlechtic prováděl ze svého sídla v Náchodě útoky na okolní pozemky a ohrožoval kupce cestující do Slezska. V bojích s ním nakonec Ptáček získal převahu a Kolda se nadále uchýlil k bojům v cizích službách v zahraničí.²³ V jižní části Čech se snažil omezit moc svých tábořských sousedů předák katolického panstva Oldřich z Rožmberka. Během první poloviny čtyřicátých let byl s tábořskými v permanentním válečném stavu, který skončil až v roce 1444 mírovou smlouvou a konečnou výpovědí. Rovněž se úspěšně vyrovnal s místním konkurentem a tábořským spojencem Janem Smilem z Křemže, kterého nařkl z padělání královské listiny, vsadil do vězení a později v roce 1447 nechal popravit.²⁴ Po celém území Čech propukaly v první polovině čtyřicátých let další boje. Jednalo se o potyčky landfrýdníků se zemskými škůdci a oponenty těchto landfrýdů, boje rozličných rodů s protivníky za hranicemi Čech nebo o vyřizování účtů mezi šlechtici.²⁵

V této situaci probíhaly snahy čtyř spojených krajů o sjednocení utrakvistického vyznání. Hlavou kališnických kněží v Čechách na počátku čtyřicátých let byla dvojice pražských duchovních – Prokop z Plzně a Jan z Příbrami. Ve východních Čechách, v Hradci Králové, působil volený arcibiskup Jan Rokycana. Ten byl v roce 1441 na sjezdu východočeského landfrýdu v Čáslavi prohlášen za nejvyššího úředníka v duchovním právě.²⁶ Zároveň se mu dařilo spojit s oběma pražskými vůdci kališníků, čímž se projevila zhoršující se tábořská situace. Mezi lety 1443 a 1444 se uskutečnila synoda v Kutné Hoře, jejíž závěr se Tábořští předem zavázali respektovat. Tím se zbavili své jediné pojistky, zápisů císaře Zikmunda z roku 1436, které dočasně garantovaly

²³ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny IV.*, Praha 2007, s. 78.

²⁴ Anna KUBÍKOVÁ – *Oldřich II. z Rožmberka*, České Budějovice 2004, s. 93–95.

²⁵ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny IV.*, Praha 2007, s. 80–82.

²⁶ Tamtéž, s. 85.

táborskou církevní samosprávu.²⁷ Zemský sněm navazující na synodu měl konečně rozhodnout. Dal za pravdu učení Jana Rokycany a Jana z Příbrami. Táborští odmítli sněmovní závěr respektovat, ale právně byla již tábořská konfese posunuta do ilegality.²⁸

Královská otázka stále vyřešena nebyla, nadále české stavy jednaly s Fridrichem III. Tomu byla dokonce nabídnuta i královská koruna, on ji ovšem vzhledem k nárokům svého svěřence Ladislava odmítl. Postupem času se všechny strany smířily se skutečností, že králem se ve vhodném věku stane Ladislav a interregnum prozatím neskončí.²⁹ V této atmosféře se v roce 1445 objevil jistý vesničan Jakub, který se v severočeských Stadcích prohlásil za krále a jehož aktivita přilákala mnoho jeho následovníků. Nakonec byl ovšem zatčen a držen na Roudnici vladykou Janem Smiřickým. Později byl přesunut k purkmistrovi Starého města Pražského, Pešíkovi z Kunvaldu, jako zvláštnost a po propuštění beze stopy zmizel.³⁰

V tu dobu ovšem již nežila hlava a tvůrce východočeského landfrýdu Hynce Ptáček z Pirkštejna. Po jeho smrti v srpnu roku 1444 se jeho nástupcem stal mladý pán Jiří z Poděbrad, který pokračoval v práci svého předchůdce a učitele.³¹ Na mezinárodní scéně se ve stejné době odehrával boj mezi dvěma pojetími autority v katolické církvi. Na jedné straně stáli zastánci konciliarismu, který tvrdil, že nejvyšší církevní autoritou je duchovní sněm, tj. koncil, a na druhé byli podporovatelé papalismu prosazující autoritu papeže. České stavy se přidaly k většinovému názoru v Evropě. Ten stranil papalistům, i když to pro zdejší utrakvisty znamenalo komplikace, protože papežství nikdy neuznalo kompaktáta vydaná

²⁷ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny III. Věk poděbradský 1*, Praha 1915, s. 816.

²⁸ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny IV.*, Praha 2007, s. 87.

²⁹ Tamtéž, s. 88.

³⁰ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny III. Věk poděbradský 2*, Praha 1918, s. 48–52.

³¹ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny IV.*, Praha 2007, s. 90.

Basilejským koncilem.³² Proto vyslali do Říma poselstvo, které mělo dojednat potvrzení kompaktát i Jana Rokycany v úřadu arcibiskupa. V únoru 1448 tyto naděje pohasly po uzavření konkordátu papeže s Fridrichem III. Kardinál Carvajal, který tento konkordát s římským králem zprostředkovával, později odjel jednat do Prahy. Tam zaznamenal dílčí úspěch, když se přední pražští představitelé v čele s Menhartem z Hradce zřekli kompaktát.³³ To se pro skupinu kolem Jiřího z Poděbrad stalo vážným nebezpečím a rozhodla se konat.

V červnu 1448 se v Kutné Hoře sešel sjezd širší stavovské obce s převahou východočeského landfrýdu a utvořil jednotu založenou nejen na teritoriální příslušnosti. Kladla si za úkol zajistit dodržování listu mírného všemi možnými prostředky. Konkrétní cíl jednoty byl ovšem nejprve dobýt Prahu a obnovit tamní postavení utrakvismu.³⁴ Během léta se shromažďovala vojska u Kutné Hory a s počátkem září se dostala na dohled k Praze. Dne 3. září se vojskům přes Vyšehrad podařilo dostat do města a obsadit ho se ztrátou jediného muže.³⁵ Nejvyšší pražský purkrabí Menhart z Hradce padl do zajetí Jiřího z Poděbrad a byl internován na Poděbradech. Zde během zimy vážně onemocněl a Jiří, vědom si možného podezření z jeho otravy, Menharta propustil.³⁶ Ten ovšem v následujících dnech zemřel a hned po pěti dnech od jeho smrti, jistě i s podezřením na vraždu, byla ve Strakoniciích ustanovena tzv. Strakonická jednota pod vedením Oldřicha z Rožmberka a Oldřicha z Hradce, syna zesnulého Menharta.³⁷

³² Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny IV.*, Praha 2007, s. 92–93.

³³ František ŠMAHEL – *Husitská revoluce 4, Epilog bouřlivého věku*, Praha 1996, s. 84.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny IV.*, Praha 2007, s. 99.

³⁶ Tamtéž, s. 104–105.

³⁷ *Sněmovní věci české od r. 1446 do 1452*, In: AČ II, ed. František PALACKÝ, Praha 1842, s. 244, č. 23.

Cílem Strakonické jednoty bylo znovu nastolit poměry před obsazením Prahy. Na její straně bojoval i Východočechům známý Jan Kolda, jehož obnovené válečné aktivity znamenaly první střetnutí mezi jednotami.³⁸ Po ročním příměří a oboustranném domlouvání podpory ze zahraničí se boje rozehrály naplno. Docházelo k vzájemným dobýváním hradů a schylovalo se k velké bitvě u Rokycan. K té ovšem nakonec nedošlo, obě strany daly raději přednost smírnému řešení sporu, a tak bylo na hradě Vildštejně uzavřeno příměří předcházející mírové smlouvě. Ta byla uzavřena v Pelhřimově v srpnu 1450 a byla potvrzena na svatokateřinském sněmu v Praze na přelomu let 1450 a 1451.³⁹

Upokojení situace bylo nutné pro další kolo jednání s Fridrichem III. o vydání českého krále do Čech. Na pražský sněm byl od Fridricha III. vyslán i Enea Silvio Piccolomini, aby tlumočil stanovisko římského krále, který rázně ukončil naděje českých stavů vzhledem k nízkému věku krále Ladislava.⁴⁰ Fridrich III. ovšem na Eneovo doporučení jmenoval na podzim 1451 Jiřího z Poděbrad na dva roky zemským správcem, což bylo následující rok v dubnu potvrzeno i sněmem českých stavů.⁴¹ Poslední překážkou stojící v cestě plné dominanci Jiřího z Poděbrad bylo město Tábor. Tábor odmítl přijmout Jiřího za správce země a ten reagoval tažením mohutných vojsk právě k odbojnému městu. To bez boje kapitulovalo, což znamenalo definitivní vítězství Jiřího z Poděbrad a konečné sjednocení utrakvismu v Čechách.⁴²

Během nepřítomnosti Fridricha III. v Rakousku zapříčiněné jeho italskou jízdou se zde proti němu ustanovil spolek, který

³⁸ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny IV.*, Praha 2007, s. 105–106.

³⁹ Pro Vildštejnskou smlouvu srov. *LOR IV. 1449–1462*, edd. Blažena RYNEŠOVÁ – Josef PELIKÁN, Praha 1954, s. 238, č. 345. Pro mír a jeho potvrzení srov. *Sněmovní věci české od r. 1446 do 1452*, In: *AC II*, ed. František PALACKÝ, Praha 1842, s. 286–294, č. 47–48.

⁴⁰ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny IV.*, Praha 2007, s. 107–108.

⁴¹ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny III. Věk poděbradský 2*, Praha 1918, s. 535.

⁴² František ŠMAHEL – *Husitská revoluce 4, Epilog bouřlivého věku*, Praha 1996, s. 85.

požadoval vydání Ladislava. Po císařově návratu došlo k bojům mezi oběma stranami a Fridrich byl nakonec donucen Ladislava vydat.⁴³ To vyvolalo ohlasy i v českých zemích. Jiří z Poděbrad reagoval cestou do Vídně, kde Ladislavovi složil přísahu věrnosti. Na oplátku byl potvrzen jako zemský správce, a to dokonce na dalších šest let.⁴⁴ V létě 1453 vyrazil mladý král na cestu do Čech. Putoval přes Moravu, kde obdržel hold moravských stavů, přes Jihlavu pak pokračoval do Čech.⁴⁵ Následně 28. října byla po více než 15 letech Svatovítská katedrála svědkem korunovace nového krále, od jehož vlády si všichni přítomní konečně slibovali období stability a znovuzískání prestiže českého království.

⁴³ Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny IV.*, Praha 2007, s. 111–112.

⁴⁴ Tamtéž, s. 113.

⁴⁵ Tamtéž, s. 114–115.

3 Typologie mírových smluv

Ve výše nastíněném období se při vzájemných neshodách mezi stavy nebo i jednotami uplatňovalo násilné řešení situace, tzv. „záští“. To ovšem neprobíhalo svévolně, mělo předem stanovená jasná pravidla a zvyklosti.

Samotné započetí tohoto záští bylo nutné protivníkovi ohlásit předem tzv. odpovědným listem,⁴⁶ kterým odesílatel upozornil svého soka, že se s ním nachází ve válečném stavu.⁴⁷ Toto vypovězení bylo nezbytné, jelikož v opačném případě se na válčení pohlíželo, jako na neoprávněný akt.⁴⁸ Řádné záští bylo v odpovědných listech vyjádřeno termíny „*vystříhat se*“ protivníka nebo vůči němu „*svú čest ohrazovat*“.⁴⁹

Takto vzniklý válečný stav se následně projevil škodícími akcemi určenými nepříteli. Jednalo se o kořistnický způsob boje, tedy o vypalování vesnic, přepadání nebo zajímání poddaných a zboží druhé strany.⁵⁰ Pokud byla určitá osoba zajata, mohla být tzv. vyručena. Vyručení spočívalo v tom, že byla složena určitá suma, za kterou byl na danou dobu zajatý propuštěn a po jejím uplynutí se musel vrátit.⁵¹ Alternativní způsob, jak se přepadený člověk mohl vyhnout vězení, byl, že se přímo domluvil s útočníkem na složení určitého obnosu peněz. Naproti tomu byl přinucen splnit slib, že se později dostaví k dobrovolnému věznění tzv. stavění, pokud se mu to nepodaří. Dalšími specifickými způsoby pro vedení válečného

⁴⁶ Ve starších právněhistorických studiích nesprávně označované jako listy opovědné. Viz Veronika SLEZÁKOVÁ, *Opověď nebo odpověď?*, in: Ad vitam et honorem. Profesoru Jaroslavu Mezníkovi přátelé a žáci k pětasedmdesátým narozeninám, edd. Tomáš Borovský – Libor Jan – Martin Wihoda, Brno 2003, s. 559–562.

⁴⁷ Zdeněk BERAN – *Válka a násilí...*, ČČH 115, 2017, s. 323.

⁴⁸ Valentin URFUS – „*Zášť*“ v *Čechách...*, PHS 3, 1957, s. 93.

⁴⁹ Tamtéž, s. 96.

⁵⁰ Tamtéž, s. 96–97.

⁵¹ Tamtéž, s. 100.

úsilí proti protivníkovi byly také tzv. holdy a šacování. Holdy se rozuměly buď jednorázové, nebo pravidelné poplatky, které musela vyplatit vesnice dobytá jednou vrchností, aby touto nebyla vypálena či vyplněna. Oznámení takové povinnosti se pravděpodobně obvykle dělo listem zaslaným do vesnice. Další specifickou formou vedení války bylo tzv. šacování. Poddané osoby, které byly šacovány, byly nejprve zajaty konkurenční mocí a následně se od nich vyžadovaly poplatky za propuštění, tzv. šacuňky. V dnešní terminologii by se pro holdy používal výraz výpalné a pro šacování výkupné.

Po určité době válčení se obě strany rozhodly k jednání o ukončení záští, jehož výsledkem byl nějaký typ smlouvy o samotném ukončení. Tato ujednání mohl uzavírat prakticky kdokoli s kýmkoliv. Běžně se tak dělo mezi dvěma stranami reprezentovanými jednou osobou či městem, ale častá praxe také byla, že člověk nadřazený jiným osobám či městům ukončoval válčení se zneprátenou stranou za větší skupinu těchto podřízených. Jednalo se o vedoucí osoby jednot, hejtmány krajů⁵² nebo i pána celé země.⁵³ Tak automaticky došlo k ukončení válečného stavu se všemi poddanými, pokud ovšem výslovně nebylo řečeno jinak.⁵⁴ Samotné smírné jednání mohlo být zakončeno třemi typy těchto smluv.⁵⁵

Prvním typem smlouvy o ukončení záští je příměří. Jím byly na určitou lhůtu zastaveny veškeré aktivity válčících stran. Jednalo se tedy o časově ohraničenou smlouvu o vzájemném neútočení mezi

⁵² V příměří mezi hradeckým landfrýdem a Janem Koldou ze Žampachu uzavírá příměří hejtmán Jetřich z Miletínka spolu „se všemi svými landfrydnyky“. Srov. SOA Třeboň, f. Historica, inv. č. 1911.

⁵³ Římský král Fridrich v mírové smlouvě uzavírá mír s Tábořskými za celou zemi Rakouskou. Srov. *CIM III*, edd. Jaromír ČELAKOVSKÝ – Gustav FRIEDRICH, Praha 1948, s. 255, č. 146.

⁵⁴ Ve smlouvách mohlo být výslovně uvedeno, kterých osob se mír nebo příměří netýká. Srov. SOA Třeboň, f. Historica, inv. č. 558.

⁵⁵ Zde je potřeba říci, že existují další typy smírných prostředků, každý nějak specifický. Jedná se o glejty, jednoty i samotné landfrýdy. Tyto ovšem nejsou předmětem zkoumání této práce.

oběma stranami. Takovouto formu nazývá Valentin Urfus „*skutečné*“ příměří.⁵⁶ Zpravidla byly sepsány dva listy, každý jeden za jednu smluvní stranu. Smlouvy byly zásadně vydávány samotnými aktéry příměří, kteří v zápisech působili jako původci listin, čímž se tyto smlouvy liší od ostatních typů dohod o ukončení záští. V době trvání příměří se nijak zvláště nezměnil styl vzájemného oslovování v korespondenci. Stále se, stejně jako během trvání záští, nepoužívala jinak obvyklá formulace „*službu svou vzkazují*“.⁵⁷

Tato příměří byla dohodnuta na různou časovou dobu a neukončovala celé záští. Mohla být uzavírána z různých důvodů. Jedním z nich byl například čas na vyjednávání s možnými dalšími spojenci, kteří by zasáhli do probíhajícího záští,⁵⁸ nebo chvilkové uklidnění lokální situace po události dotýkající se širšího územního celku.⁵⁹ Aby bylo jasné, že záští tímto příměřím nekončí, mohl být tento bod v samotném přihlášení se k příměří výslovně uveden.⁶⁰ Během trvání příměří byl nařízen klid zbraní a po vypršení stanovené lhůty se obnovil válečný stav, jenž už nebylo nutné znovu ohlašovat jako počátek záští.⁶¹ To mohlo skončit pouze dalším příměřím, které opět mohlo být myšleno jen jako klid zbraní, nebo bylo tentokrát určeno zcela jinak než příměří již učiněné.

Takovým druhem příměří jsou smlouvy uzavřené jako prostředek předcházející smlouvám budoucím, které měly záští ukončit. Valentin Urfus je nazývá „*prozatímní mír*“.⁶² Tyto mohly

⁵⁶ Valentin URFUS – „*Zášť*“ v *Čechách*..., PHS 3, 1957, s. 101.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Příměří mezi Strakonickou a Poděbradskou jednotou bylo nakonec využito k tomu, aby obě strany hledaly spojení mimo české země. Srov. Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny IV.*, Praha 2007, s. 105.

⁵⁹ Několik stavů ze severozápadních Čech uzavřelo příměří po smrti Albrechta Habsburského, aby místní boje nekomplikovaly situaci při jednání o novém králi. Srov. Jan BOUKAL – *Jakoubek z Vřesovic*, České Budějovice 2016, s. 58.

⁶⁰ Táborští i Oldřich z Rožmberka ve svých přiznávacích listech doslova uvádějí, že vstupují do příměří *bez škody a úrazu našich pří.* Pro originál tábořského zápisu Srov. SOA Třeboň, f. Historica, inv. č. 619.

⁶¹ Magda SCHUSTEROVÁ – *Der Friedensvertrag*..., Osnabrück 2016, s. 111.

⁶² Valentin URFUS – „*Zášť*“ v *Čechách*..., PHS 3, 1957, s. 101.

být časově ohraničené, ovšem objevují se i příměří uzavřená bez předem daného časového rámce. To zcela logicky vyplývá z charakteru těchto smluv. Na rozdíl od listinných zápisů o skutečném příměří byly tyto zpravidla uzavírány vyšší autoritou než jen samotnými aktéry drobné války. Jednalo se hlavně o volené rozhodce, kteří z titulu své funkce vyhlášovali toto ukončení bojů a zároveň řešili a upravovali sporné body před konečným pominutím záští. Během trvání tohoto příměří se obvykle přistupovalo k mírovým rozhovorům. Vedené byly na neutrální půdě, např. na zemských sněmech nebo na území, které vlastnil jeden z rozhodců. Výsledkem tohoto rokování byla smlouva, která ukončovala celý válečný stav mezi oběma stranami.

Jako mírovou tedy označujeme takový typ smlouvy, která definitivně ukončovala celé záští a válečný stav. Bývala výsledkem jednání mezi znepřátelenými stranami a stejně jako smlouvy o prozatímním míru byla obvykle uzavírána vyšší autoritou, zpravidla volenými rozhodci. Proto jsou také mírové smlouvy často spíše výpověďmi vydanými těmito rozhodci. Konečným verdiktem a ukončením takového záští ovšem nebyla pro obě strany zapovězena možnost v budoucnu válčit, nýbrž bylo zakázáno používat již jednou vyřešené sporné body jako příčiny k dalším neshodám.⁶³ Samotné písemné uzavření míru mohlo být stručné, ovšem obvykle se v listinách ohlašujících mír objevovala i konečná vyřešení sporných bodů, čímž se zápisy značně prodlužovaly.

⁶³ Magda SCHUSTEROVÁ – *Der Friedensvertrag...*, Osnabrück 2016, s. 109.

4 Analýza obsahu mírových smluv

4.1 Skutečné příměří

4.1.1 Úvod a povaha smluv

V souboru vybraných smluv o skutečném příměří, který bude zkoumán v této práci, se nachází celkem šest zápisů těchto písemností. U dvou z nich jsou k dispozici obě znění, za každou stranu jedno (č. 3, 5). Listiny Oldřicha z Rožmberka a Táborských (č. 3) oznamující souhlas s příměřím se odlišují od ostatních, jelikož jde o písemné přihlášení k hlavnímu listu, který se nedochoval. Přes tento nedostatek se dá předpokládat, že znění listiny se nijak zvláště nelišilo od ostatních mírových smluv zkoumaných v této práci.

Většina dokumentů je psána subjektivně, jako vydavatel figuruje samotný aktér příměří, což ovšem neplatí pro jeden zápis (č. 6) daného souboru, který je psán formou výpovědi, tedy vydavatelem je aktér stojící mimo již uzavřené příměří, v tomto případě rozhodci.

Všechny v této práci zkoumané subjektivní smlouvy začínají intitulací,⁶⁴ kde je vždy jmenován šlechtic, resp. purkmistr a rada daného města, který je vydavatelem a zároveň jedním z aktérů příměří (č. 1, 2, 4, 5). Někdy se ve výčtu objevují spolu se všemi svými „*služebníky a lidmi poddanými*“⁶⁵. Po intitulaci následuje ve všech zápisech vždy promulgace ve znění „*vyznávám tiemto listem obecně přede všemi, ktož jej uzrie nebo čtúce slyšeti budú*“⁶⁶.

⁶⁴ Pro typologii jednotlivých částí listin srov. Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Jinočany 2002, s. 206–209.

⁶⁵ Smlouva č. 1.

⁶⁶ Smlouva č. 1, 2, 4, 5

V několika případech se objevují menší odchylky od tohoto stylu nebo nepravidelnosti v řazení slov (č. 5⁶⁷).

Dispozice následující ihned po promulgaci je zásadní pro sdělení listin, a proto se ve většině shoduje ve všech zkoumaných listech, kromě již zmíněného přihlášení Oldřicha z Rožmberka a Táborských. Aktéři oznamují, že mocí a vydáním listin vstoupili v „*pravé*“⁶⁸, „*křesťanské*“⁶⁹ a „*nepřerušitedlné*“⁷⁰ „*příměrie*“⁷¹. Dispoziční věta pokračuje výčtem všech aktérů z druhé strany konfliktu. Nejdříve jsou vyjmenováni samotní šlechtici, resp. města. Z dalších osob se v listinách opět objevují i všichni „*služebníci*“⁷², „*pomocníci*“⁷³ a „*lidé poddaní*“⁷⁴ této druhé strany.

Pro přihlášení se k příměří Oldřicha z Rožmberka a Táborských (č. 3) také platí již jmenované pasáže o intitulaci a promulgaci, ovšem na rozdíl od výše zmíněných listin se zde objevuje narace odkazující na již uzavřené příměří a na jeho zápis (v tomto případě nedochovaný). Po ní následuje dispozice, v níž vydavatelská strana slibuje, že bude tyto smlouvy dodržovat. Druhá smlouva, která se svým stylem odlišuje od ostatních příměří, je rozhodčí výpověď o příměří z roku 1444 (č. 6). Ta začíná datací, představením rozhodců a oznamuje příměří slovním spojením „*umluvno jest příměrie*“⁷⁵. Adjektiva použitá u slova „*příměrie*“⁷⁶ jsou opět „*křesťanské*“⁷⁷ a „*nepřerušitedlné*“⁷⁸. Tato výpověď, stejně

⁶⁷ V listině se objevuje formulace *ktož jej čísti...* před slovem *vyznávám*.

⁶⁸ Smlouva č. 1, 2, 4, 5.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Smlouva č. 1, 2.

⁷¹ Smlouva č. 1, 2, 3, 4, 5, 6.

⁷² Smlouva č. 1, 2, 4, 5.

⁷³ Smlouva č. 2.

⁷⁴ Smlouva č. 1, 2, 4, 5.

⁷⁵ Smlouva č. 6.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Smlouva č. 6.

⁷⁸ Tamtéž.

jako subjektivní smlouvy, ihned po oznámení příměří vyjmenovává osoby, které se v něm nacházejí, a to z obou stran.

V úvodu smluv se tedy objevují údaje o aktérech příměří a jeho samotné vyhlášení z typickými přídavnými jmény. Úvody jsou svými typickými znaky ve smlouvách podobné a jejich rozdíly jsou minimální.

4.1.2 Doba trvání

Ve smlouvách o příměří se bezprostředně po jeho oznámení objevuje údaj o tom, jak dlouho má zamýšlený vojenský klid trvat. Na rozdíl od zápisů smluv uzavřených za účelem jednání o míru se ve smlouvách o skutečném příměří tento údaj objevuje vždy a pokaždé je dán jednoznačně, tedy je určeno přesné datum, kdy má toto neútočení vypršet.

Samotné započetí příměří je obvykle dáno od zlistnění smlouvy a bývá popsáno v listinách slovním spojením „*od danie listu tohoto*“⁷⁹. Vyskytují se i případy (č. 2), kdy je den počátku příměří vypsán doslova a shoduje se s datem vydání listiny, která ho ohlašuje. Někdy může být k tomuto údaji připojen i dovětek „*od východu slunečného*“⁸⁰.

Konec lhůty tomuto příměří vyměřené je vypsán jednoznačně. Pravidelně je také k tomuto datu připojena formulace „*do západu slunce*“⁸¹, případně „*slunečného*“⁸², „*během svým přirozeným*“⁸³. Doba, na jakou byla příměří sjednávána, mohla být různá. Mohlo se

⁷⁹ Smlouva č. 1, 4, 5.

⁸⁰ Smlouva č. 2.

⁸¹ Smlouva č. 1, 5, 4, 6.

⁸² Smlouva č. 5.

⁸³ Smlouva č. 1, 2, 4, 5, 6.

jednat o pouhý týden, ale většinou šlo řádově o několik měsíců. Žádné ze zkoumaných příměří nepřesahovalo jeden rok. Není důvod předpokládat, že se dojednávala na delší dobu, už vzhledem k jejich funkci jako prostředku pro krátkodobé přerušení bojů. Vyskytovaly se i dny v roce, které byly užívány jako konec příměří častěji než jiné. Jedná se například o svátek svatého Jiří (č. 5, 6). Jinak bývaly tyto dny ukončení nevýznamné, nešlo o žádný svátek, ale jednalo se pouze o den, kdy vypršel vyměřený časový úsek, např. týden nebo rok (č. 2, 4).

4.1.3 Sankce

Po dispozici a časovém určení příměří již nemají zkoumané smlouvy jednotnou podobu. Následují ustanovení, která upravují další body mezi oběma stranami. Především se pak ve smlouvách objevují články řešící případné porušování příměří z obou stran. Listiny proti tomu bývaly obvykle velmi dobře pojištěny a řešení případného porušení příměří často zaujalo velkou část v příměrných zápisech. Pro hlavní pojišťovací prostředek proti činnostem, které odporovaly smluvním podmínkám, se v listinách používá termín „*základ*“⁸⁴. Vyskytuje se ve většině zkoumaných smluv a stojí v zápisu za slibem, jímž se vydavatel zavazuje příměří dodržovat a zachovávat „*řádnie*“⁸⁵, „*ctnie*“⁸⁶, „*věrníe*“⁸⁷ a „*křesťansky*“⁸⁸ „*bez všeho prerušenie*“⁸⁹. K tomuto závazku náležela předložka pod s popisem

⁸⁴ Smlouva č. 1, 2, 4, 5, 6.

⁸⁵ Smlouva č. 1, 2.

⁸⁶ Smlouva č. 1, 2, 4.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Smlouva č. 1, 2.

základu. Ten mohl být, a velmi často byl, dvojího druhu: abstraktní a konkrétní.

Abstraktní typ byl ve smlouvách popsán jako „*najvyšší základ*“⁹⁰. Vydavatel sliboval dodržovat příměří pod „*cti a víry ztracenie*“⁹¹ a „*propadenie*“⁹² nebo pouze „*pod ctí*“⁹³ a „*pod věrú*“⁹⁴. Tyto termíny se vyskytují i v moravských mírových smlouvách dané i dřívější doby.⁹⁵ Na rozdíl od nich se ovšem v českém prostředí objevují i druhé typy zajišťovacích prostředků. Jedná se o konkrétní opatření, která měla mnohem větší dopad na porušující stranu, nežli měl nejvyšší základ.

Konkrétním často využívaným opatřením byl základ ve formě peněžitého trestu. Vydavatel listiny se v ní předem zavázal, že v případě jejího nedodržení se zavazuje vyplatit určitý objem peněz. Tato suma se pohybovala od stovek kop pražských grošů až po několik tisíců kop. Tento závazek byl ve smlouvách opět uveden předložkou pod, která byla následována určitou sumou a dovětkem „*kop / kopami grošuov dobrých stříbrných*“⁹⁶ „*rázu pražského*“⁹⁷. V souvislosti s propadením peněžitého zajištění se v několika smlouvách setkáváme s pojmem „*rukojmie*“⁹⁸.

Rukojemství bylo dalším prostředkem, jaký garantoval splnění smlouvy. Ve zkoumaných smlouvách byl jmenován určitý počet osob, které měly v případě nedodržení příměří propadnout základu popsanému výše. Nedá se předpokládat, že by základní sumu platil vydavatel, a zároveň stejnou částku uhradili i rukojmí, tudíž se měli

⁹⁰ Smlouva č. 1, 2, 4.

⁹¹ Smlouva č. 1, 2.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Smlouva č. 4.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Petr ELBEL – *Pravé, věrné ...*, Brno 2016, s. 20.

⁹⁶ Smlouva č. 4, 5, 6.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Smlouva č. 5, 6.

pravděpodobně o splacení pokuty podělit. Lhůta, během níž měli propadený základ splatit, byla v řádu měsíců. Jako rukojmí mohly být do listiny zaneseny movité osoby, převážně nižší šlechtici. Jejich počet nebyl pevně stanovený. Odvíjel se i podle základu, na který by se v případě porušení museli složit. Rukojmí vystupovali v zápisu příměří v první osobě a slibovali, stejně jako vydavatel, že budou dodržovat všechny body v listu uvedené pod vlastní ctí a pod zmíněným základem. V této části zápisu vystupovala poškozená strana pod označením „*věřitel*“⁹⁹.

V případě nezaplacení základu byli pak všichni rukojmí povinni dostavit se v určité lhůtě do „*leženie*“¹⁰⁰ do města jmenovaného v listu. V něm se objevovala dvě města, do jednoho z nich se měli rukojmí dostavit. Vybírala je druhá strana a jednalo se o obce ležící na území, která buď patřila této straně, nebo s ní byla spřátelená.¹⁰¹ Tam se rukojmí měli dostavit spolu s jedním pacholkem a dvěma koňmi do domu „*pochtivého hospodáře*“¹⁰², jehož určí druhá strana, a nesměli toto ležení opustit, dokud nebyl základ splacen. Samotní rukojmí se takovému závazku mohli vyhnout tím, že poslali místo sebe jiného nižšího šlechtice s pacholkem a dvěma koňmi. Pokud se ani po dalších dvou týdnech nepodařilo zaplatit propadený základ, fungoval příměrný list jako plná moc pro věřitele, jíž mu bylo umožněno získat tuto sumu jakýmkoliv způsobem ke škodě rukojmích. V listině se tento způsob označoval tak, že bylo povoleno věřiteli získat základ „*v křesťanech a židech*“¹⁰³. V případě smrti jednoho z rukojmích se v zápisu ostatní zavazovali, že do

⁹⁹ Smlouva č. 5.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ V příměří mezi Oldřichem z Rožmberka a Václavem Zmrzlíkem ze Svojšína se rukojmí za Oldřichovu stranu mají dostavit do Březnice nebo do Tábora, kdežto rukojmí za Zmrzlíka mají jít buď do zvíkovského podhradí, nebo do Českých Budějovic. Srov. č. 5.

¹⁰² Smlouva č. 5

¹⁰³ Tamtéž.

jednoho měsíce od jeho smrti dodají náhradní movitou osobu a nechají obnovit průměrný list.

4.1.4 Další body

Ve většině případů se ve smlouvách mnoho dalších ustanovení neobjevuje. Mezi ostatní body řešené v zápisech patří situace týkající se rozhodců, kteří měli na starost dohled nad plněním závazků vyplývajících ze smlouvy.

K dalším článkům, jaké se ve smlouvách o skutečném průměří objevují, patří například ustanovení, že kdo bude v případě propadení základu vlastnit daný list s vědomím věřitele, ten disponuje plnou mocí a týkají se ho všechny ve smlouvě uvedené body, jako kdyby byl věřitelem on sám (č. 5).

4.2 Prozatímní mír

4.2.1 Úvod a povaha smluv

Ve zkoumaném souboru smluv, které měly funkci přechodného míru, se nacházejí zápisy vztahující se k sedmi průměřím. Pro jedno z nich je k dispozici více zápisů (č. 12). Na rozdíl od smluv o skutečném průměří se většina dohod obsažených v tomto souboru vyznačuje tím, že jsou psány objektivně. Je to důsledek toho, že tyto dokumenty byly uzavírány buď na sněmech, nebo třetí stranou, volenými rozhodci. Vzhledem k odlišnému vyznění smluv v tomto souboru je nutné je rozdělit do dalších skupin podle povahy textu. První tvoří pouze jeden list, kterým jedna strana vyhláší podmínky, za nichž bude jednat o průměří (č. 7). Další skupinu tvoří smlouvy uzavřené mezi menším počtem účastníků (č. 8, 9, 11, 13) a poslední celek se

skládá ze smluv mezi Poděbradskou a Strakonickou jednotou, které ukončovaly boje mezi stranami s větším počtem účastníků (č. 10, 12).

List (č. 7), který je jediným zástupcem v první skupině, je tzv. „*podanie*“¹⁰⁴. Jde o pouhý seznam, na němž vydavatelská strana v bodech vypisuje, jaké podmínky mají být v zápisu příměří, který bude teprve sepsán. Nejedná se ani o listinu v pravém slova smyslu, jelikož neobsahuje typickou stavbu listinných textů, není ani pečetně stvrzena. Pro zkoumání samotných smluvních zápisů není použitelná, v seznamu je ovšem zařazena kvůli faktu, že vydává cenné svědectví o bodech řešených ve smlouvě.

Druhá skupina dokumentů má mnoho styčných bodů se smlouvami o skutečném příměří. Pouze jedna z nich (č. 13) je psána subjektivně. Ze zbylých tří objektivních smluv jsou dvě zapsané jako zprávy o uzavření příměří (č. 9, 11) a jedna jako výpověď učiněná rozhodci (č. 8). Subjektivní smlouva (č. 13) se vyznačuje tím, že v úvodu obsahuje právě všechny znaky, které byly popsány výše v kapitolách věnovaných skutečným příměřím. Opět se v ní setkáváme s pojmy „*pravé*“¹⁰⁵, „*křesťanské*“¹⁰⁶ a „*nepřerušitedlné*“¹⁰⁷ příměří. V dalších částech se ovšem liší svými články, jež počítají s budoucím sněmem, který má konečně vyřešit daný spor. Také se v ní odkazuje na jinou předmírovou smlouvu (č. 12). První zpráva o smlouvě (č. 9) začíná ohlášením úmluvy a ihned jmenuje zprostředkovatele, jsou jimi Hanuš z Kolovrat a Burian z Gutštejna, hejtmané plzeňského kraje, v jehož mezích k této úmluvě došlo. Poté následuje datum uzavření dohody a vyjmenování obou zainteresovaných stran. Tato smlouva se odlišuje od ostatních tím,

¹⁰⁴ Smlouva č. 7.

¹⁰⁵ Smlouva č. 13.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž.

že se v ní nikde neobjevuje slovo příměří. Obsahuje nicméně charakteristické prvky nacházející se ve všech ostatních smlouvách o příměří, a proto je zařazena do souboru. Druhá zpráva (č. 11) svou povahou připomíná listinu (č. 6) popsanou výše. Opět se v úvodu setkáváme s datací a slovním spojením „*stalo sie jest*“¹⁰⁸ je ohlášeno příměří. V zápisu se objevuje pro tento typ smluv neobvyklý prvek, a to doba trvání příměří. Po ní jsou vyjmenovány obě dvě strany konfliktu opět spolu se všemi „*pomocníky*“¹⁰⁹, „*služebníky*“¹¹⁰ a „*lidmi poddanými*“¹¹¹. Poslední smlouva (č. 8) z druhé skupiny, která je v této práci zkoumána, je zápis výpovědi učiněné v roce 1443. Ta ukončovala dlouhý stav bojů mezi Oldřichem z Rožmberka spolu s jeho spojenci a mezi Tábořskými, Píseckými a Vodňanskými. Výpověď má subjektivní charakter a vydavatelem je dvojice rozhodců. Ti po obvyklé intitulaci a naraci, v níž vysvětlují, že k nim obě strany přišly a zaručily se za ně jako za rozhodce, v dispozici vypovídají, aby obě strany s počátkem přespříštího dne vstoupili v „*křesťanské příměří*“¹¹². Ve smlouvě se neobjevuje údaj, do jakého dne či události by mělo příměří trvat, ovšem v konceptu, který měl poté Oldřich z Rožmberka jako potvrzení tohoto příměří, se po úvodu (téměř totožném s těmi ve smlouvách o skutečném příměří) objevuje údaj, že příměří má trvat do „*vyřčenie konečného*“.¹¹³

Ve třetí a poslední skupině se nacházejí dvě smlouvy uzavřené mezi jednotou Strakonickou a Poděbradskou v letech 1449 a 1450 (č. 10, 12). Jejich stvrzení ukončovala delší vojenský stav mezi oběma početnými stranami, a tudíž patří ze všech představených

¹⁰⁸ Smlouva č. 11

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Smlouva č. 8.

¹¹³ LOR II. 1438–1444, ed. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1932, s. 252, č. 283.

v této práci mezi nejobsáhlejší. Na rozdíl od všech ostatních obě dvě v úvodu obsahují invokaci. Dále se od nich liší tím, že samotné vyhlášení příměří stojí v zápisech až po několika předběžných ustanoveních. Nejprve je stejně jako ve všech dalších vyjmenováno, kdo se z obou stran příměří účastní. Dále pak obě smlouvy ještě před jeho vyhlášením jmenují z obou stran volené rozhodce s jejich pravomocemi a povinnostmi. Před větou o vyhlášení se také v obou zápisech setkáváme se závazkem, že budou podniknuty kroky k tomu, aby došlo ke sněmu, který konečně vyřeší sporné body. Samotné oznámení příměří provázela typická adjektiva známá již z předešlých smluv. Objevují se adjektiva „*pravé*“¹¹⁴, „*křesťanské*“¹¹⁵ a „*nepřerušitedlné*“¹¹⁶. V obou zápisech je také stanovena doba trvání příměří, i když to při těchto typech smluv nebývalo zvykem. V obou se jednoty zavázaly, že příměří bude trvat do svatého Jiří (24. 4.) následujícího roku. Tento den byl opět určen přesně do západu slunce.

4.2.2 Sankce

Podobně jako smlouvy o skutečném příměří obsahují smlouvy o prozatímním míru četné a obsáhlé pasáže týkající se případného porušení podmínek jednou nebo druhou stranou. Opět se setkáváme s abstraktním typem zajištění s označením „*najvyšší základ*“¹¹⁷, který je zmiňován ve dvou případech a opět jde o „*cti a víry ztracenie*“¹¹⁸ případně je ve smlouvě uzavíráno příměří „*pode ctí a pod věrú*“¹¹⁹. Konkrétní typ jištění smluv se pak objevuje v téměř

¹¹⁴ Smlouva č. 10, 12.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Smlouva č. 12.

¹¹⁷ Smlouva č. 7, 8, 12, 13.

¹¹⁸ Smlouva č. 12, 13.

¹¹⁹ Smlouva č. 7, 8.

všech zkoumaných zápisech a jeho podoby jsou různorodější než ve smlouvách o příměří skutečném.

Prvním konkrétním typem pojištění obsaženým téměř ve všech zde zkoumaných smlouvách (č. 7, 8, 9, 11, 12, 13) je zajištění v podobě finančního základu, tj. pokuty, která byla používána i ve smlouvách zkoumaných v předchozích kapitolách. V kontrastu s nimi se ovšem v zápisech smluv o prozatímním míru objevují částky v řádu tisíců kop grošů. Jen v jednom listu se setkáváme s částkou 500 kop grošů (č. 11). Naproti tomu největší suma – deset tisíc kop grošů – byla požadována v případě porušení smlouvy Vildštejnské (č. 12), což zřejmě vyplývá z její důležitosti a z počtu aktérů na obou stranách konfliktu. V souvislosti s peněžitým základem se také setkáváme s případem, kdy polovina měla být vyplacena poškozené straně a druhá polovina rozhodcům (č. 11). Samotný akt propadení základu musel být seznán rozhodci a tato skutečnost bývala ve smlouvách výslovně uvedena (č. 8, 9, 11, 12, 13).

Další a v této práci již postihnutý typ pojištění uvedený i ve smlouvách o prozatímním míru bylo rukojemství (č. 7, 8, 10, 11, 12, 13). Opět se setkáváme s pojmem „*leženie*“¹²⁰ a závazkem, že v případě nezaplacení propadeného základu jednou stranou se rukojmí této strany dostaví spolu s pacholkem a dvěma koňmi do spřáteleného města druhé strany a zde zůstanou, dokud nebude pokuta splacena (č. 12, 13). Dále také platí vzájemná souvislost mezi movitostí a počtem rukojmích a výší propadeného základu.¹²¹ V případě nesplacení základu ani během ležení je druhé straně povoleno získat propadený základ všemi prostředky, „*v křesťanech*

¹²⁰ Smlouva č. 8, 12, 13.

¹²¹ V zápisu na Vildštejnskou smlouvu od Strakonické jednoty se jako rukojmí vyskytují předáci jednoty jako Oldřich a Jindřich z Rožmberka a Oldřich z Hradce. Srov. č. 12.

a židech“¹²². Po tomto popisu instrukcí se stejně jako ve smlouvách o skutečném příměří vyskytuje závazek, že v případě smrti jednoho z rukojmích ostatní dodají stejně movitého na jeho místo (č. 12, 13).

Ve smlouvách uzavřených mezi jednotami se může objevit další typ jištění proti neplnění podmínek příměří. Jde o závazek, že v případě, když se jedna osoba z příměří vytrhne, neznamená to jeho konec. Pokud to daná osoba do měsíce „*neopraví*“¹²³, tj. nenapraví, má se od něj jeho původní strana distancovat a nepomáhat mu (č. 10).

4.2.3 Další body

Jelikož byly prozatímní míry brány jako způsob vyřízení sporných bodů před samotným uzavřením míru, musely zákonitě obsahovat mnohem více článků a bodů, které upravovaly vzájemné vztahy. Zcela nejpodstatnějším prvkem řešeným v těchto smlouvách bylo naplánování vyřízení konečné smlouvy o míru, případně sněmu, na němž měla být daná smlouva uzavřena. Toto ujednání se vyskytuje téměř ve všech listinách, které jsou v této práci zkoumány (č. 7, 8, 9, 10, 12, 13).

Dalším z důležitějších článků těchto smluv jsou pasáže věnované vězňům pobraným během trvání záští, šacování a holdů. Smlouvy udávají, že by vězňové z obou stran měli být vyručení buď do konce příměří (č. 12), nebo do konečné výpovědi (č. 8, 10, 11). Základ, za nějž měli být vyručení, býval přesně stanoven rozhodci (č. 7, 10,¹²⁴ 11, 12). Podobně bývalo upravené i šacování a holdy.

¹²² Smlouva č. 12, 13.

¹²³ Smlouva č. 10.

¹²⁴ V Hradecké smlouvě se objevuje pasáž, že základ, za který by měli být vězni vyručení, může být předmět dohod mezi stranami. Pokud se ovšem nedohodnou, hlavní slovo mají rozhodci. Srov. č. 10.

U obou těchto prostředků bylo buď ve smlouvě jasně uvedeno, že jsou v gesci rozhodců a podléhají jejich dalším výnosům (č. 10, 11), nebo se během trvání příměří nemají vybírat (č. 8, 12). Stejným způsobem bylo ve smlouvách ukončováno stavění poddaných (č. 8, 11). V samotném závěru smluv se setkáváme s dalším bodem, který se objevoval i ve smlouvách o skutečném příměří – kdo byl v držení příměrného listu, s vědomím skutečného vlastníka, měl plnou moc, jako kdyby byl vlastník on sám (č. 8, 12, 13).

Další zobecnění pro dílčí body není možné, protože každá smlouva poté obsahuje ojedinělá ustanovení omezená pouze na danou smlouvu. V rozhodčí výpovědi mezi Oldřichem z Rožmberka a Tábořskými z roku 1443 (č. 8) se objevují instrukce, jak mají aktéři vydat vlastní příměrné listy.¹²⁵ Dále se zde vyskytuje požadavek, aby obě strany dávaly vědět týden předem o delších cestách svých služebníků. V Rožmberkově vlastním zápise navíc tento garantuje volnost cest pro trhovce a kupce. Nejvíce dalších ustanovení se přirozeně vyskytuje ve smlouvách mezi jednotami. V Hradecké smlouvě (č. 10) se setkáváme s pasáží, která detailněji popisuje zamýšlený sněm v Jihlavě. Nejprve se objevují části slibující obeslání římského krále Fridricha III. a vedlejších zemí Koruny české, aby byl konečně zvolen český král. Dále se smlouva zaobírá pořadím věcí, jaké se na sněmu mají řešit. Nejdříve bylo potřeba vyřešit záští mezi Jiřím z Poděbrad a Oldřichem z Hradce a až poté volbu nového krále a další záležitosti. Vildštejnská smlouva (č. 12) naproti tomu obsahuje potvrzení platnosti kompaktát a listu

¹²⁵ Vedle Oldřicha z Rožmberka v příměří vstoupili i Václav z Michalovic a Mstich ze Sedlce, zatímco vedle Tábořských stála města Písek a Vodňany. Šlechtici měli vydat za každého jeden list, kdežto městům stačil jeden list za všechna tři. Srov. č. 8.

mírného a Pelhřimovské smlouvy z roku 1446.¹²⁶ Také je v ní řečeno, že se do příměří nepřijímá míšeňský markrabě Fridrich II.

Prozatímní míry měly tedy širší obsah než smlouvy o skutečném příměří. Obsahovaly řešení sporných bodů, které bránily uzavření konečného míru a mnohdy obsahovaly i ustanovení příštích sjezdů a mírových rozhovorů.

4.3 Smlouvy o míru

4.3.1 Úvod a povaha smluv

Mírové smlouvy zkoumané v této práci tvoří nejpočetnější vzorek, který zde bude řešen. Ve zkoumaném souboru se nachází celkem devět zápisů mírových smluv lišících se povahou i rozsahem. První skupinu tvoří pouze jedna smlouva (č. 19), na rozdíl od ostatních psaná objektivně. Její text je podán formou zprávy. Druhou pak představují smlouvy (č. 16, 17, 20, 21), kde jako vydavatel figuruje samotný aktér míru, který ho buď vyhláší, nebo oznamuje, že byl učiněn. Třetí skupinu tvoří zápisy mírových úmluv (č. 14, 15, 18, 22) uzavíraných volenými rozhodci těchto sporů z titulu jejich funkce.

Samotný akt a vyhlášení míru mohl mít v listinách více podob. Nejčastějším slovním spojením, jaké se ve zkoumaném souboru objevuje, bylo vyhlášení „*míru*“ nebo vstoupení v „*mír*“¹²⁷. Tento pojem byl ovšem doplněn, stejně jako ve smlouvách o příměří, o přídavná jména. Objevovalo se např. „*pravý*“¹²⁸, „*křesťanský*“¹²⁹,

¹²⁶ Ve smlouvě se české stavy zavazovaly, že budou požadovat vydání krále Ladislava a že utvoří poselstvo, které dojedná řádné vysvěcení Jana Rokycany jako pražského arcibiskupa. Srov. *Sněmownj věci české od r. 1440 do 1446*, In: AČ I, ed. František PALACKÝ, Praha 1840, s. 294, č. 20.

¹²⁷ Smlouva č. 17, 18, 20, 22.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž.

„věrný“¹³⁰, „ustavičný“¹³¹, nebo „jistý“¹³² a „pevný“¹³³. Dalším slovním obratem používaným při stvrzování míru byl slovesný typ tohoto slova a aktéři byli tedy „smířeni“¹³⁴ „křesťansky“¹³⁵, „konečně“¹³⁶, „přátelsky“¹³⁷ nebo „právě“.¹³⁸ Varianta slova mír se ovšem při jeho uzavírání ve smlouvě také objevovat nemusela. Dalším způsobem, jakým mohl být ve smlouvách uveden, bylo uzavření „konečné smlúvy“¹³⁹, případně byl aktér „konečně smluven“¹⁴⁰ s druhou stranou. Toto uzavření mohla doprovodit i dodatečná pasáž, že všechny pře a sporné body mezi oběma stranami „minuly“¹⁴¹.

Úvod první listiny (č. 19) je podobný začátku zápisu objektivní zprávy o příměří zkoumané výše (č. 11). Celá zpráva vyznívá stručně a rozsahem patří k nejkratším v této práci. V úvodu se objevuje datace a spolu se souslovím „stala se úmluva...“¹⁴² je v jedné větě obsažen údaj o obou stranách konfliktu a o voleném rozhodci.

Zápisy mírů, které se nacházejí ve druhé skupině, nijak nevybočují z klasické stavby subjektivních listin (č. 16, 17, 20, 21). Vydavatelem je samotný aktér mírové smlouvy a v úvodní intitulaci je představen. V úvodu bývá spolu s označením druhé strany konfliktu také údaj o tom, kdo je v tomto sporu rozhodcem. Ten je v listině oznámen tak, že smlouva byla buď uzavřena „skrze“¹⁴³ něj,

¹³⁰ Smlouva č. 20.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Smlouva č. 17.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Smlouva č. 14, 15, 16.

¹³⁵ Smlouva č. 15, 16.

¹³⁶ Smlouva č. 14.

¹³⁷ Smlouva č. 15.

¹³⁸ Smlouva č. 16.

¹³⁹ Smlouva č. 19.

¹⁴⁰ Smlouva č. 21.

¹⁴¹ Smlouva č. 15, 18, 19, 21.

¹⁴² Smlouva č. 19.

¹⁴³ Smlouva č. 16.

že na něj obě strany „*přišly*“¹⁴⁴, nebo že to byl on, kdo obě strany „*smluvil*“¹⁴⁵. Po jeho představení se v zápisu objevuje pasáž o aktu vyhlášení míru, jak byla popsána výše.

Třetí skupina, kterou tvoří smlouvy uzavřené a vydávané rozhodci sporů, může být dále rozdělena do dalších dvou. První tvoří pouze smlouva uzavřená Hynkem Krušinou ze Švamberka mezi Oldřichem z Rožmberka a Tábořskými z roku 1442 (č. 15). Vzhledem ke všem ostatním zápisům zkoumaným v této práci je unikátní, jelikož je složená ze 41 článků a v každém z nich se nejprve objeví Rožmberkova žaloba, následný tábořský „*odpor*“¹⁴⁶, tj. obhajoba, a nakonec Krušinova výpověď. Na konci tohoto zcela nejobsáhlejšího zápisu se nachází odstavec, v němž rozhodce Hynek Krušina vyhláší mír. Tato pasáž opět začíná intitulací a narací, kde vypisuje, že se na něj obě strany „*svolily*“¹⁴⁷ a „*zaručily základem*“¹⁴⁸. Po nich následuje samotné vyhlášení míru, jak bylo popsáno výše. V druhé podskupině se nacházejí tři stylisticky relativně podobné zápisy (č. 14, 18, 22). Všechny začínají intitulací vydavatelů – rozhodců (v dokumentu č. 14 této intitulaci předchází invokace). V naraci jsou pak představeny obě strany konfliktu a po ní následuje část o uzavření míru.

4.3.2 Sankce

Přestože většina zde zkoumaných smluv byla nějakým způsobem zajištěna, nelze tvrdit, že existoval obecný způsob vztahující se na všechny tyto zkoumané smlouvy. Každý dokument byl, co se týče

¹⁴⁴ Smlouva č. 17.

¹⁴⁵ Smlouva č. 21.

¹⁴⁶ Smlouva č. 15.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Tamtéž.

základu, jistým unikátem. V mírových smlouvách se můžeme setkat s tím, že na základ bylo odkazováno na již učiněné smlouvy o prozatímním míru. Ve výpovědi mezi Oldřichem z Rožmberka a Tábořskými z 16. srpna roku 1442 (č. 15)¹⁴⁹ a ve výpovědi mezi stejnými stranami z 12. března roku 1444 (č. 18) se na základ odkazuje do jiných smluv.¹⁵⁰

Opět se objevuje pojištění v podobě abstraktního základu, kdy strany slibovaly držet příměří pod základem cti a víry „*ztracenie*“¹⁵¹. V jednom případě (č. 14) se ve smlouvě žádný další základ nevyskytoval. Jiný a již známý používaný základ, který se v nějaké podobě objevil u většiny zkoumaného materiálu, byl ve formě peněžité pokuty (č. 15, 16, 17, 18, 19, 20). Znovu se setkáváme s rozličnými částkami, jaké měly být vyplaceny. Obvykle byly v řádech tisíců kop grošů, ovšem v jednom případě, v mírové smlouvě mezi městem Budějovicemi a Petrem Zmrzlíkem, se objevuje hodnota pouze jedno sto kop grošů (č. 19). Částka zřejmě vychází z relativní omezenosti konfliktu a lokálního vymezení. Tato smlouva je také unikátní tím, že celý peněžitý základ, jaký by vinná strana měla ztratit, by propadl rozhodci Oldřichovi z Rožmberka.

V souvislosti s peněžitými pokutami se i v mírových smlouvách objevuje pojem „*rukojmie*“¹⁵². Ve dvou z těchto zápisů se opět vyskytuje závazek, že se rukojmí v případě seznání propadení základu oni sami, nebo jiný příslušník nižší šlechty, dostaví do města vlastněného druhou stranou a zde budou setrvávat, dokud nebude vypsáný základ splacen. Tito také, stejně jako v předchozích

¹⁴⁹ Jde o předchozí výpověď z července, která ovšem neukončovala záští, jelikož to ve smlouvě není uvedeno a ve vzájemné pozdější korespondenci stále absentuje úvodní formule „*Službu svú vzkazujeme*“. Pro předchozí výpověď srov. SOA Třeboň, f. Historica, inv. č. 565a. Pro korespondenci srov. SOA Třeboň, f. Historica, inv. č. 567.

¹⁵⁰ Srov. smlouvu č. 8.

¹⁵¹ Smlouva č. 14, 15, 18.

¹⁵² Smlouva č. 16, 17, 19.

typech smluv, slíbili, že v případě smrti jednoho z nich dodají stejně movitého na jeho místo.

Ve výsledku se tedy v mírových smlouvách většinou uplatňovaly postihy stejné jako v předchozích typech dokumentů. Výjimkou je mírová smlouva mezi římským králem Fridrichem III. a městem Tábor ze srpna 1447 (č. 20). V té se římský král zavázal, že pokud by nesplnil podmínky, které by byly určeny rozhodci, mohou táborští „*právem stavovati*“¹⁵³ jeho lidi a statky v Čechách a na Moravě. Ve zkoumaném vzorku se setkáváme i s raritou, kdy se v zápisu míru neobjevuje žádný možný postih v případě nedodržení smlouvy (č. 21).

4.3.3 Další body

Vzhledem k faktu, že každá mírová smlouva řešila své vlastní zášti a byla tedy unikátem, nelze nijak zobecnit, které další body se v těchto smlouvách objevovaly. Dva dokumenty uvádějí nařízení ukončující věznění poddaných lidí druhé strany (č. 14, 18). V mírové smlouvě mezi českými a moravskými stavy z dubna 1440 (č. 14) a v obsáhlé výpovědi Hynka Krušiny (č. 15) se setkáváme i s pomínutím holdů a šacuňků. Holdy a šacování scházejí v některých smlouvách z toho důvodu, že byly již vyřešeny v rámci předchozího příměří (č. 18, 22¹⁵⁴). V dalším bodě vyskytujícím se ve více smlouvách se strany zavazují, že na svých pozemcích nebudou přechovávat nepřátele druhé strany (č. 17, 20, 21).

Dále už zápisy smluv o míru obsahují ustanovení, která se dají vztáhnout pouze na danou listinu. Ve smlouvě mezi českými

¹⁵³ Smlouva č. 20.

¹⁵⁴ Holdy a šacuňky byly vyřešeny pro smlouvu č. 18 v zápisu č. 8. Pro č. 22 v zápisu č. 12.

a moravskými stavy z dubna 1440 (č. 14) se článkovitě vypisují sporné body mezi jednotlivými členy jedné či druhé strany. Jedná se o navrácení dobytých území, pomnutí nespravedlivých mýt nebo o řešení situace, kdy se člen nějaké strany vytrhne a nebude stát v míru. V tom případě mu nemá být od žádného zbývajícího člena stojícího v míru pomáháno. Ve výpovědi Hynka Krušiny ze srpna 1442 (č. 15) se objevují články řešící různé krádeže, vraždy, věznění a podobné situace. Zápis smlouvy mezi Zdeňkem z Valdštejna a Janem z Hradce ze stejného roku (č. 16) poté udává výjimku, v níž se píše, že pokud budoucí král vytáhne proti Janovi z Hradce, může se Zdeněk z Valdštejna přidat bez škody na učiněném míru. V zápisu mezi městem Tábor a Janem z Hradce ze září 1443 (č. 17) se pak objevuje způsob vypovězení míru, kdy jedna strana měla druhé odpovědět a po měsíci mohla opět válčit.

Bohatá na další specifické podmínky v mírové smlouvě je výpověď vydaná Mikulášem z Lípy a na Lipnici a Bedřichem ze Strážnice z března 1444 (č. 18). V ní se objevuje pasáž nakazující jednomu z členů první strany, Václavovi z Michalovic, vypravit čtyři jisté zemany do Písku, města strany druhé. Zemané vybavení oznamovacím listem, který měl vydat Václav, zde měli městské představitele prosit za odpuštění za to, že Václav nechal během příměří popravat písecké obyvatele. Podle výpovědi měli pak Písečtí Václavovi odpustit a „*více toho nezpomínali*“¹⁵⁵. Z obou stran si poté aktéři měli vrátit zbroj a koně zajaté při zajímání poddaných nepřítele. Pokud nemohly být tyto vráceny, měla být škoda zaplacená penězi.

Smír mezi Petrem Zmrzlíkem a městem Budějovicemi z října 1445 (č. 19) pak nařizoval městu složit Zmrzlíkovi určitý typ sukna. Již zmíněná smlouva římského krále a města Tábor z roku 1447 (č.

¹⁵⁵ Smlouva č. 18.

20) pak zmiňuje volný obchod a závazek, že římský král nebude bránit stěhování rakouských obyvatel do Tábora. Burian z Gutštejna vyznává ve smlouvě s Rackem z Janovic a Rýzmberka z roku 1448 (č. 21), že pokud chtějí tito opět bojovat, musejí dát vědět tomu druhému listem měsíc předem. V konečném míru mezi Strakonickou a Poděbradskou jednotou z léta 1450 (č. 22) je také psáno, že se Jiří z Poděbrad a Oldřich z Hradce nemají navzájem hanět, jelikož si vůči sobě ničím nejsou vinní.

5 Oprávci

5.1 Osoby oprávců

V této práci byl zkoumán vzorek mírových smluv, případně rozhodčích výpovědí. Nejdůležitějšími aktéry příměří a mírů byly obě zúčastněné strany. Ihned po nich byli ovšem zásadními postavami v těchto zápisech rozhodci. Na předcházejících stránkách byli nazýváni tímto termínem, ovšem v samotných smlouvách se takový pojem nikdy nevyskytoval. Dané osoby byly v zápisech označovány jako „oprávce“¹⁵⁶, „rozdílce“¹⁵⁷, „smluvce“¹⁵⁸, „súdcie“¹⁵⁹, ale nejčastěji „ubrman“¹⁶⁰. Z hlediska právní analýzy je v pojmech oprávce a ubrman rozdíl. Ubrman byl volený rozhodce, který rozhodoval jakýkoliv spor, kdežto oprávce je dáván do souvislosti pouze s arbitráží během záští. Ve zkoumaných smlouvách ovšem tento rozdíl nehraje žádnou roli. V několika případech bylo s jejich označením v listinách použito přídavné jméno „mocní“¹⁶¹. V seznamu smluv se objevují i takové zápisy, které žádného oprávce

¹⁵⁶ Smlouva č. 1, 6, 13, 16.

¹⁵⁷ Smlouva č. 10.

¹⁵⁸ Smlouva č. 12.

¹⁵⁹ Smlouva č. 13.

¹⁶⁰ Smlouva č. 4, 5, 8–16, 18, 20, 22.

¹⁶¹ Smlouva č. 6, 8, 10, 14, 15, 18.

nezmiňují a nezmiňují ani jakéhokoliv zprostředkovatele smlouvy o ukončení záští (č. 2, 3, 17, 21). Poslední skupinu tvoří smlouvy a zápisy, kde sice není oprávce nijak označen, ale jeho role je vyjádřena tím, že je zapsán jako zprostředkovatel (č. 7, 19).

Oprávcí byli tedy svébytným soudním tělesem, jehož působnost a kompetence se odvozovala od povahy uzavřené smlouvy o ukončení záští. Pokud bylo uzavřené příměří pouze dočasným neútočením, byla funkce oprávců omezena na případy porušování příměří. Pokud šlo ovšem o prozatímní, či konečný mír, byly pravomoce oprávců nesrovnatelně větší, jelikož mezi jejich kompetence patřilo přechodné, či konečné vyřešení sporných bodů.¹⁶² Pravděpodobný proces vybírání oprávců byl takový, že jedna strana navrhla jména a druhá je odsouhlasila, případně požádala o jiné.¹⁶³

Oprávcem se mohl stát jakýkoliv mužský člen vyšší či nižší šlechty, s městem jako oprávcem se v pramenech vůbec nesetkáváme. Mírný list z roku 1440 v desátém článku udává, že určité spory mají jako soudci řešit a jim pomáhat pánové, „*jenž súdie*“,¹⁶⁴ tedy osoby, které mají zastoupení na zemském soudu. Jelikož fungování zemského soudu bylo od husitských válek zastaveno,¹⁶⁵ je přirozené že se na jeho základě prosazoval princip ubrmanství jako rozhodčího prostředku mezi znepřátelenými stranami.

Ubrmanem, respektive oprávcem, se mohl tedy stát každý, kdo splňoval požadavek na příslušnost k šlechtickému stavu. Vzhledem k samotné podstatě ubrmanství musel ovšem odpovídat dalším nepsaným podmínkám. Bylo nutné, aby měl určitý odstup od záští, které měl řešit a zároveň musel být dobře informovaný o podstatě

¹⁶² Valentin URFUS – „*Zášť*“ v *Čechách*..., PHS 3, 1957, s. 105.

¹⁶³ Tamtéž, s. 106.

¹⁶⁴ *Sněmownj věci české od r. 1440 do 1446*, In: AČ I, ed. František PALACKÝ, Praha 1840, s. 247, č. 1.

¹⁶⁵ Zdeněk BERAN – *Válka a násilí*..., ČČH 115 (2), 2017, s. 334.

konfliktu. Tato osoba by dále měla mít jistý morální kredit a uznání, jaké musely obě strany respektovat. Proto se setkáváme s faktem, že v drtivé většině byl jediným ubrmanem či jedním z nich vyšší šlechtic neboli pán. Nestrannost mohla být dobře zajištěna v konfliktech, které se omezovaly na malé území a nijak neovlivňovaly celostátní politiku.¹⁶⁶ I zde ovšem platí výjimky. V mírové smlouvě mezi městem Tábor a pány z Hradce ze září 1443 (č. 17) je sice jako zprostředkovatel uveden Jan ze Stráže, ale v jeho výpovědi stojí, že pokud dojde mezi stranami k nějakým sporům, mají obě vydat po jednom „dobrém člověku“¹⁶⁷. Tito dva mají spor opravit, a pokud se nedohodnou, musí obě strany přijít před pražského purkrabího, ten ho rozsoudí. Purkrabím pražským byl ovšem v té době Menhart z Hradce, jenž zřejmě nemohl být spolehlivou zárukou nestrannosti mezi Táborem a pány z Hradce.

Složitější situace nastala v případě větších sporů, nebo pokud bylo v lokálním sporu více ubrmanů. Těch mohlo být od jednoho až po šest. Vzhledem k tomu, že při větším počtu oprávců jich býval sudý počet a byli v něm zastoupeni jak vyšší tak nižší šlechtici, nelze vyvozovat, že by se uplatňoval princip většiny, nýbrž se pravděpodobně prosazoval postup jednotné shody.¹⁶⁸ Více osob bývalo ve smlouvách, které ukončovaly boje mezi širším okruhem osob. V konečném příměří a následné mírové smlouvě mezi Oldřichem z Rožmberka a Tábořskými z let 1443 a 1444 (č. 8, 18) byli za ubrmany zvoleni Mikuláš z Lípy a na Lipnici a Bedřich ze Strážnice. Mikuláš z Lípy, jakožto přítel Oldřicha z Rožmberka, a Bedřich ze Strážnice, jakožto předák tábořského pojetí křesťanské víry, nemohli být nestranní, a tudíž jejich role v jisté míře mohla spočívat v tom, že by se stali obhájci a hlavními vyjednavací

¹⁶⁶ Valentin URFUS – „Záští“ v *Čechách...*, PHS 3, 1957, s. 105.

¹⁶⁷ Smlouva č. 17.

¹⁶⁸ Valentin URFUS – „Záští“ v *Čechách...*, PHS 3, 1957, s. 106–107.

s druhou stranou a společně hledali kompromis k upokojení poměrů. Stejná situace se objevuje v souvislosti s příměřími a mírem mezi Strakonickou a Poděbradskou jednotou. Jak ve smlouvě Hradecké (č. 10), tak i ve Vildštejnské smlouvě (č. 12) je za obě strany zvoleno více oprávců. V obou případech je za Strakonickou jednotu vybrán Rožmberk. V Hradecké smlouvě jde o Oldřicha a v pozdější Vildštejnské úmluvě a v následném míru uzavřeném v Pelhřimově vystupuje jako ubrman jeho syn Jindřich. Účast ambiciózního a dle autora této práce velmi politicky schopného Rožmberka v mírovém jednání z Jindřichova Hradce naznačuje, že přítomnost u dojednávání výsledků mírových jednání pro něj byla prioritou a nestrannost v jeho případě nemusela hrát žádnou roli.

Pokud byl ovšem střet zájmů evidentní, mohla být do smluvního zápisu zanesena položka, která tuto situaci upravovala. Hradecká i Vildštejnská smlouva udává, že v případě, že by ubrmané řešili spor týkající se jednoho z nich, musí tento odstoupit a místo něj je buď zbylými ubrmany, nebo jím samotným, na dobu projednávání tohoto bodu nahrazen. Jakmile je tento bod vyřešen, musí se vrátit na svou původní pozici. Hradecká smlouva pamatuje i na případnou smrt ubrmana. V tomto případě má zbylý ubrman (v Hradecké smlouvě se z obou stran volí po dvou oprávcích) za jeho stranu dodat náhradníka, který bude mít stejnou moc jako zemřelý.

Dále byl v několika případech ve smlouvě uveden nejvyšší ubrman, jenž měl případně rozhodnout body, o nichž se obě strany nemohly domluvit (č. 5, 12, 13, 16). Spor, jenž by ubrmané mezi sebou nemohli vyřešit, také mohl ve finální fázi ovlivnit ten, který uzavíral mezi oběma stranami mír v dřívější době.¹⁶⁹

¹⁶⁹ Oldřich z Rožmberka doporučuje, aby v případě nedohody konzultovali současní ubrmané jeho sporu situaci s ubrmanem minulým, Hynkem Krušinou ze Švamberka. Viz *LOR II. 1438–1444*, ed. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1932, s. 252, č. 283.

Dalším způsobem vybírání ubrmanů bylo volení z vnitřních landfrýdních struktur, pokud se jednalo o spor uvnitř landfrýdu. V úmluvě mezi Přibíkem z Klenového a městem Klatovy z roku 1445 (č. 9) jsou za ubrmany voleni tři členové landfrýdní rady: Ctibor z Volfštejna, Dobeš z Modřejovic a Jan z Prostiboře.

5.2 Výpovědi a oprávcí

Činnost oprávců spočívala tedy v jejich rozhodování sporných situací, v tvorbě podmínek příměří a v posuzování případného spuštění sankčních postihů.¹⁷⁰ Listiny vydávané oprávcí se v pramenech nazývají „výpovědi“¹⁷¹. Okruhů působnosti oprávců ve výpovědích bylo mnoho. Ve výše uvedených kapitolách o bodech, které byly ve smlouvách upravovány, se tyto okruhy objevují. Oprávcí rozhodovali o vězních, šacování, holdech a dalších dílčích sporech z obou stran. Silná pozice ubrmanů je znatelná v mírové smlouvě mezi českými a moravskými stavy z dubna roku 1440 (č. 14), dokument obsahuje článek určující to, aby Pertolt z Lipé vydal „v ubrmanskou moc“¹⁷² jím držené tvrže. Výpovědi byly uzavírány na sněmech či tzv. rocích, kde byly obě strany přítomné a musely před ubrmany obhajovat svou pozici.¹⁷³ Pokud ovšem byly smlouvy uzavírány mezi více aktéry z obou stran, předcházelo se této časově náročné praxi tím, že v předmírových zápisech bylo uvedeno, aby před sněmem jedna strana druhé zaslala „viny“¹⁷⁴, „žaloby“¹⁷⁵ či

¹⁷⁰ V několika případech (č. 5, 8, 9, 13, 16, 20) se v zápisech objevuje formulace, že k propadení základu dojde po seznání ubrmanů.

¹⁷¹ Smlouva č. 5, 6, 8–18, 21, 22.

¹⁷² Smlouva č. 14.

¹⁷³ Valentin URFUS – „Zášť“ v Čechách..., PHS 3, 1957, s. 107.

¹⁷⁴ Smlouva č. 9, 10, 12, 15.

¹⁷⁵ Smlouva č. 15.

„pře“¹⁷⁶ a druhá k nim vydala „odpor“¹⁷⁷. Tyto měly být poté doručeny ubrmanům, a ti podle nich rozkázali.¹⁷⁸ Dané body jsou nejlépe vidět na obsáhlých příměřích mezi Strakonickou a Poděbradskou jednotou. Hradecká smlouva (č. 10) udávala, aby do měsíce obě strany poslaly pře k jednomu z ubrmanů Oldřichovi z Kralovic a aby obě strany opět do měsíce na tyto pře zaslaly témuž odpory. Na ty už ovšem druhá strana reagovat nemohla a tyto dva texty se tedy staly výchozím bodem pro jednání. Vildštejnská smlouva (č. 12) jde dále a nařizuje, aby ten, kdo klade druhému vinu, zaslal tato obvinění pod svou pečetí a pečetí dalšího urozeného člověka do domu obviněného. Ten měl vypracovat odpory a donést oba texty k oprávcům na předem sjednaný sněm. Obě tyto smlouvy ve svých zápisech také výslovně slibovaly, že výpověď bude ubrmany učiněna v dané lhůtě.

Pro další pasáže, které se vyskytují ve výpovědích a souvisejí s činnostmi a pravomocemi ubrmanů, již nelze najít další zobecnění. Hradecká smlouva (č. 10) a mír mezi českými a moravskými stavy z roku 1440 (č. 14) udávají povinnost, kterou měli všichni aktéři příměří, respektive míru. Účastníci těchto smluv museli vydat vlastní přiznávající listy, a ty pak zaslat k určenému oprávcí. Hradecká smlouva zmiňuje pro všechny účastníky jediného ubrmana, Arnošta z Leskovce. Mír českých a moravských stavů však udává, aby čeští stavové poslali listy k moravskému oprávcí Janovi z Lomnice a moravští k českému, k Janovi z Pernštejna. Pro studium podmínek, které se ve smlouvách o ukončení záští objevují, je nejprínosnější rozhodná výpověď Hynka Krušiny ze Švamberka ze srpna 1442 (č. 15). Vydavatel v ní popořadě nechal vypsát nejprve žalobu, poté odpor a nakonec spolu s krátkým shrnutím obou článků

¹⁷⁶ Smlouva č. 3, 5, 9, 10, 12, 15, 18, 19.

¹⁷⁷ Smlouva č. 5, 9, 10, 12, 15, 18.

¹⁷⁸ Valentin URFUS – „Záští“ v *Čechách...*, PHS 3, 1957, s. 107.

i výpověď. Krušina tak podává svědectví, v němž vidíme povinnost ubrmana zkoumat záležitosti týkající se každého jednotlivého člověka, jenž se úmyslně či nechtěně stal aktérem bojů mezi zneprátenými stranami. Krušina musel také řešit situaci, kdy Rožmberk nařkl Tábořské z přijímání zadlužených a jinak „neřádných“¹⁷⁹ lidí, kteří utíkali před právem do tábořského útočiště.

¹⁷⁹ Smlouva č. 15.

6 Závěr

Na předcházejících stránkách této práce zkoumaný vzorek 22 smluv umožnil postihnout konkrétní příklady listin, které zaznamenávají ukončení bojů mezi českými stavy v době interregna. V celé práci jsou vypsány slovní obraty vyskytující se právě v těchto smlouvách, a v dalších částech se objevují pokusy o jejich vysvětlení. Cílem textu bylo představit hlavní aktéry těchto dokumentů a vyjmenovat, jaké body se ve smlouvách řešily.

Práce po nutném historickém přehledu začala typologií mírových smluv. V ní byly popsány zvyklosti a aktivity doprovázející zášti, a poté byly stručně představeny typy smírných prostředků. V dalších částech jsou v práci postihnuty všechny články a ustanovení vyskytující se ve smluvních zápisech a navzájem jsou mezi sebou porovnávány. Pokud je to možné, v práci jsou pro každý typ smluv tato ustanovení zobecňována.

Hlavními aktéry smluv byly zajisté obě strany konfliktu, ovšem neméně podstatnou osobou (či osobami) byl volený rozhodce. Právě rozhodcům je věnována značná část práce. V ní se daná práce zabývá jejich slovním označováním ve smlouvách a tím, kdo a jak se mohl takovým arbitrem stát. Dále jsou v těchto částech shrnuty nutné předpoklady a vlastnosti, které museli rozhodci mít a pozoruje na příkladech jejich platnost a dodržování. Rovněž se zde objevuje popis jejich pravomocí a povinností vyplývajících z jejich role ve smluvních zápisech.

Vzhledem k rostoucímu zájmu o dějiny českých zemí v době mezi husitskou revolucí a nástupem Jiřího z Poděbrad na český trůn v roce 1458 se i období interregna dostává do centra pozornosti českých historiků. Tato bakalářská práce si klade za cíl přispět k těmto jejich snahám textem, který klade do středu pozornosti mírové snažení českých feudálních vrchností v této době. Další

výzkum by měl vést k rozšíření zkoumaného vzorku a odbornější právněhistorické analýze.

Seznam zkratek

AČ	Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské
AČK	Archiv České koruny
CIM	Codex iuris municipalis
ČČH	Český časopis historický
f.	fond
Historica	Historica Třeboň
inv. č.	inventární číslo
LOR	Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka
NA	Národní archiv
PHS	Právněhistorické studie
SOA	Státní oblastní archiv
Velké dějiny VI.	Velké dějiny zemí Koruny české Sv. VI. 1437–1526

Seznam pramenů a literatury

Archivní prameny

Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Historica Třeboň.

Národní archiv, fond Archiv České koruny.

Edice

Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské I, ed. František PALACKÝ, Praha 1840.

Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské II, ed. František PALACKÝ, Praha 1842.

Codex iuris municipalis III, edd. Jaromír ČELAKOVSKÝ – Gustav FRIEDRICH, Praha 1948.

Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka II. 1438–1444, ed. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1932.

Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka III. 1445–1448, ed. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1937.

Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka IV. 1449–1462, edd. Blažena RYNEŠOVÁ – Josef PELIKÁN, Praha 1954.

Literatura

BERAN, Zdeněk, *Landfrýdní hnutí v zemích České koruny: snahy o zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti ve středověké společnosti*, České Budějovice 2014.

BERAN, Zdeněk, *Válka a násilí jako sociální kód české pozdně středověké šlechty*, Český časopis historický 115, 2017, s. 319–345.

BOUKAL, Jan, *Jakoubek z Vřesovic*, České Budějovice 2016.

ČORNEJ, Petr – BARTLOVÁ, Milena, *Velké dějiny zemí Koruny české Sv. VI., 1437–1526*, Praha 2007.

ELBEL, Petr, *Pravé, věrné a křesťanské příměří...: Dohody o příměří mezi husity a stranou markraběte Albrechta na jižní Moravě*, Brno 2016.

HLAVÁČEK, Ivan – KAŠPAR, Jaroslav – NOVÝ, Rastislav, *Vademecum pomocných věd historických*, Jinočany 2002.

KUBÍKOVÁ, Anna, *Oldřich II. z Rožmberka*, České Budějovice 2004.

SCHUSTEROVÁ, Magda, *Der Friedensvertrag Georgs von Podiebrad von 1464 vor dem Hintergrund der spätmittelalterlichen Vertragspraxis*, Osnabrück 2016.

SLEZÁKOVÁ, Veronika, *Opověď nebo odpověď?*, in: Ad vitam et honorem. Profesoru Jaroslavu Mezníkovi přátelé a žáci k pětasedmdesátým narozeninám, edd. Tomáš BOROVSKÝ – Libor JAN – Martin WIHODA, Brno 2003, s. 559–562.

ŠMAHEL, František, *Husitská revoluce 4, Epilog bouřlivého věku*, Praha 1996.

URBÁNEK, Rudolf, *České dějiny III. Věk poděbradský 1*, Praha 1915.

URBÁNEK, Rudolf, *České dějiny III. Věk poděbradský 2*, Praha 1918.

URFUS, Valentin, „Zášť“ v Čechách v polovině 15. století, *Právněhistorické studie* 3, 1957, s. 90–110.

Přílohy

Příloha č. 1 – Přehled mírových smluv

Číslo	Datum	Stručný obsah	Zdrojový dokument
č. 1	17. 1. 1440	Příměří mezi Oldřichem z Rožmberka a Janem Zajímačem z Kunštátu.	Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Historica Třeboň, inv. č. 548.
č. 2	24. 1. 1440	Příměří mezi Alešem ze Šternberka a Jakubem z Vřesovic a dalšími.	Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Historica Třeboň, inv. č. 549.
č. 3	11. 7. 1441	Oldřich z Rožmberka slibuje dodržet příměří s Tábořem.	<i>Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka II. 1438–1444</i> , ed. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1932, s. 111–112, č. 137.
č. 4	25. 12. 1447	Příměří mezi Novým městem Pražským a Václavem z Michalovic.	Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Historica Třeboň, inv. č. 1258.
č. 5	1. 3. 1448	Příměří mezi Oldřichem z Rožmberka a Václavem ze Svojšína.	Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Historica Třeboň, inv. č. 1336.
č. 6	12. 3. 1444	Příměří mezi Oldřichem z Rožmberka a dalšími s Jarošem z Drahonice.	<i>Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka II. 1438–1444</i> , ed. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1932, s. 328–329, č. 369.
č. 7	1443/1444	Podání podmínek Tábořských a dalších měst na příměří s Oldřichem z Rožmberka a dalšími.	<i>Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka II. 1438–1444</i> , ed. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1932, s. 297–298, č. 348.
č. 8	27. 6. 1443	Příměří mezi Oldřichem z Rožmberka a dalšími s Tábořskými a dalšími městy.	<i>Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka II. 1438–1444</i> , ed. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1932, s. 250–251, č. 282.
č. 9	20. 4. 1445	Úmluva mezi Přibíkem z Klenového a městem Klatovy.	Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Historica Třeboň, inv. č. 968.

č. 10	10. 4. 1449	Příměří mezi Poděbradskou a Strakonickou jednotou.	<i>Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka IV. 1449–1462</i> , edd. Blažena RYNEŠOVÁ – Josef PELIKÁN, Praha 1954, s. 39–43, č. 45.
č. 11	27. 8. 1449	Příměří mezi Hynkem Krušinou ze Švamberka a dalšími s Rackem Chlévcem z Malšína.	Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Historica Třeboň, inv. č. 1558.
č. 12	11. 6. 1450	Příměří mezi Strakonickou a Poděbradskou jednotou.	<i>Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka IV. 1449–1462</i> , edd. Blažena RYNEŠOVÁ – Josef PELIKÁN, Praha 1954, s. 238–242, č. 345.
č. 13	(7) 1450	Příměří mezi hradeckým landfrýdem a Janem Koldou ze Žampachu.	Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Historica Třeboň, inv. č. 1911.
č. 14	14. 4. 1440	Mír mezi českými a moravskými stavy.	Státní oblastní archiv v Třeboni, fond Historica Třeboň, inv. č. 558.
č. 15	16. 8. 1442	Výpověď Hynka Krušiny ze Švamberka ve sporu Oldřicha z Rožmberka s Tábořskými.	<i>Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka II. 1438–1444</i> , ed. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1932, s. 167–189, č. 202.
č. 16	19. 8. 1442	Mír mezi Zdeňkem z Valdštejna a Janem z Hradce.	<i>Listiny Jindřicho–hradecké z let 1388–1529</i> , In: AČ IX, ed. Josef KALOUSEK, Praha 1889, s. 267–269, č. 26.
č. 17	7. 9. 1443	Mír mezi městem Tábor a pány z Hradce.	<i>Listiny Jindřicho–hradecké z let 1388–1529</i> , In: AČ IX, ed. Josef KALOUSEK, Praha 1889, s. 271–272, č. 30.
č. 18	12. 3. 1444	Výpověď sporu Oldřicha z Rožmberka a dalších s Tábořskými a dalšími.	<i>Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka II. 1438–1444</i> , ed. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1932, s. 325–328, č. 368.
č. 19	9. 10. 1445	Mír mezi Petrem Zmrzlíkem a městem České Budějovice.	<i>Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka III. 1445–1448</i> , edd. Blažena RYNEŠOVÁ, Praha 1937, s. 49, č. 66.
č. 20	16. 8. 1447	Mír mezi římským králem Fridrichem III. a Tábořem a dalšími.	<i>Codex iuris municipalis III</i> , edd. Jaromír ČELAKOVSKÝ – Gustav FRIEDRICH, Praha 1948, s. 255–258, č. 146.
č. 21	29. 5. 1448	Dohoda mezi Burianem z Gutštejna a Rackem z Janovic.	Národní archiv, fond Archiv České koruny, inv. č. 1578.

č. 22	3. 8. 1450	Mír mezi Jiřím z Poděbrad a Oldřichem z Hradce.	<i>Sněmovní věci české od r. 1446 do 1452</i> , In: AČ II, ed. František PALACKÝ, Praha 1842, s. 286–2287, č. 47.
-------	------------	---	---

Příloha č. 2 – Tabulka četností vybraných pojmů a prvků

Zkoumané znaky	č. 1	č. 2	č. 3	č. 4	č. 5	č. 6	č. 7
pojem průměří	x	x	x	x	x	x	x
pojem mír							
pojem smíření							
adjektivum pravé/vý	x	x		x	x		
adjektivum křesťanské/ký		x		x	x	x	
adjektivum nepřerušitelné/ný	x	x				x	
určené datum pominutí smlouvy	x	x		x	x	x	x
pojem základ	x	x		x	x	x	x
abstraktní základ	x	x		x			
peněžní základ				x	x	x	
pojem rukojmí					x	x	x
pojem oprávnce	x					x	
pojem ubrman					x		
adjektivum mocný/í						x	
pojem vina							
pojem žaloba							
pojem pře							
pojem odpor							
pojem výpověď/slov. vypovídat					x	x	

Zkoumané znaky	č. 8	č. 9	č. 10	č. 11	č. 12	č. 13	č. 14
pojem průměří	x		x	x	x	x	
pojem mír							x
pojem smíření							x
adjektivum pravé/vý			x	x	x	x	
adjektivum křesťanské/ký	x		x	x	x	x	
adjektivum nepřerušitelné/ný					x	x	
určené datum pominutí smlouvy			x	x	x	x	
pojem základ	x	x	x	x	x	x	
abstraktní základ					x	x	x
peněžní základ		x		x	x	x	
pojem rukojmí				x	x	x	
pojem oprávnce						x	
pojem ubrman	x	x	x	x	x	x	x
adjektivum mocný/í	x		x				
pojem vina			x		x		x
pojem žaloba							
pojem pře			x		x		
pojem odpor			x		x		
pojem výpověď/slov. vypovídat	x	x	x	x	x	x	x

Zkoumané znaky	č. 15	č. 16	č. 17	č. 18	č. 19	č. 20	č. 21
pojem příměří							
pojem mír			x	x		x	
pojem smíření	x	x			x		
adjektivum pravé/vý		x	x	x		x	
adjektivum křesťanské/ký	x	x	x	x		x	
adjektivum nepřerušitelné/ný			x				
určené datum pominutí smlouvy							
pojem základ		x	x		x		
abstraktní základ							
peněžní základ		x	x		x	x	
pojem rukojmí		x	x		x		
pojem oprávně		x		x		x	
pojem ubrman	x	x		x		x	
adjektivum mocný/í	x			x			x
pojem vina	x						
pojem žaloba	x						
pojem pře	x				x		
pojem odpor	x						
pojem výpověď/slov. vypovídat	x	x	x	x			x

Zkoumané znaky	č. 22
pojem příměří	
pojem mír	x
pojem smíření	
adjektivum pravé/vý	x
adjektivum křesťanské/ký	x
adjektivum nepřerušitelné/ný	
určené datum pominutí smlouvy	
pojem základ	
abstraktní základ	
peněžní základ	
pojem rukojmí	
pojem oprávně	
pojem ubrman	
adjektivum mocný/í	
pojem vina	x
pojem žaloba	
pojem pře	x
pojem odpor	
pojem výpověď/slov. vypovídat	x